

Војнопензионерске теме и дилеме

РАВНОТЕЖА ЕКОНОМИЈЕ

Нови начин усклађивања пензија донеће у другој половини ове године још једно усклађење месечних примања за најмање десет одсто, а очекује се и више.

Све зависи од резултата у првих шест месеци.

Фебруарски дани после новогодишњих и божићних празника, домаћинских слава и других светковина обично су резервисани за стабилизацију кућних буџета, посебно због тога што други месец, осим преступног, има само 28 дана. Из Европског суда за људска права стигла је вест да је одбијена тужба пензионера против Србије. Реч је о 11 грађана трећег доба који су упутили представке Стразбуру због умањења пензија од новембра 2014. до септембра 2018. године.

У образложењу одлуке, суд је навео да исплата смањених пензија, што је прописано законом, није била супротна Уставу, или међународним уговорима које је Србија ратификовала, и да је то било оправдано. Предузете мере у области јавних финансија биле су, према оценама Европског суда, у јавном интересу, како би се обезбедила финансијска стабилност пензионерског система. Смањење је уследило као мера Владе, уведена у оквиру ширег сета мера штедне, а укинута је када се сматрало да је јавни дуг стабилизан и остварена уштеда од 840 милиона евра, навео је тај суд.

Обичај је да се одлуке судова не коментаришу. Али здраворазуман човек поштен односа према стварности и правди, не може а да не искаже шта мисли о томе. У исто време, када су драстично смањене пензије, некима чак до близу четвртине, запосленима у јавном сектору који су имали месечна примања већа за 40 до 60 одсто у односу на пензионере, плате су смањене само за 10 одсто. Убрзо су плате повећане за онолико колико су смањене, а пензије само симболично, тек да се каже да су увећане. Бројке говоре да је стабилизација јавних финансија обезбеђена пре свега штедро смањивањем пензија. Зар да толики терет падне на плећа финансијски нејаке популације? Очекивало се да ће држава која је у међувремену значајно ојачала, постепено, у већем броју рата, вратити оно што је узела. Зашто то није учинила, остаје као велика непознаница.

Пракса у Европском суду или статистика опредељивања за једну или другу страну по тужби је таква да се углавном стаје на страну државе која је тужена. То се најчешће чини када се очекују масовне тужбе због неке економске мере, као што су случајеви смањења пензија. Нека врста оправдања, која се јавно не саопштава, јесте брига за јавне финансије државе. Када појединци туже државу на основу разлога који нису масовно заступљени, а аргументи су на њиховој страни, тај суд обично стане на страну појединаца.

Правосуђе представља самосталну власт, које је обично заштићена од негативних утицаја. И поред настојања да се пресуди праведно, обзира, пракса и ко зна шта још допринесу да финал-

ни акт буде другачији. Некада је одлучујући фактор слободно уверење судија, али у свим великим процесима одлучују судија већа.

Нова хајдемо мало неконвенционалније. Држава има уставну обавезу да брине о пензионерима. То се огледа пре свега у обезбеђивању довољног прилива средстава за пензиони фонд, а и у редовној исплати месечних припадности. Тренд старења становништва све више усложњава обезбеђење потребних средстава за пензије. Економски поремећаји у нашој држави, почев од хиперинфлације 1993. године, проузроковали су да пензиони фонд изгуби на вредности. За кратко време истопила се акумулација претходних генерација радно способног становништва. У време када је „преливало“ у пензионерском фонду, средства су улагана у бање. Оне су требале да донесу нове приходе пензионерског фонда. Из више разлога се то није догодило. Сада држава продаје бање које су нека врста власништва пензионерског фонда. С друге стране пензионери не могу да утичу на те и такве токове. Заступљеност пензионера на местима где се доносе важне одлуке није довољна. И онда није чудно да у сваком спорном случају буду надгласани.

Крајем прошле године донете су вероватно далекосежне одлуке везане за усклађивање пензија. Наиме, како економисти наводе, заустављен је све већи јаз између раста плата и пензија. Месечна примања пензионера пробила су чак и црвене линије, па је држава, правде ради, реagoвала.

Нов начин усклађивања пензија, зависи од тога који проценат бруто друштвеног производа одлази на исплату пензија. Удео пензија у бруто домаћем производу крајем 2022. године износио је 9,3 одсто. Дакле, најављено усклађивање пензија у јануару 2023. године заснива се искључиво на усклађивању пензија са растом зарада. У ситуацији када је тај удео између 10 и 10,5 одсто, на снази ће бити швајцарска формула. По овој формули плате и цене подједнако утичу на усклађивање пензија. Међутим, ако расходи премаше 10,5 одсто, пензије ће се усклађивати искључиво с кретањем цена. Како је објаснио члан Фискалног савета Никола Алтипармаков, ова тзв. надограђена швајцарска формула замишљена је тако да може да издржи не само ову годину, већ и неколико следећих деценија.

„Фонд ПИО од маја прошле године није повлачио средства за исплату пензија за категорију запослених. То је веома важно напоменути, јер они чине 85 одсто корисника пензија“, наглашава Реља Огњеновић, заменик директора Фонда ПИО.

Ових дана бије се значајна битка за обуздавање инфлација која, на међугодишњем нивоу, износи 15,8 одсто и њено свођење на циљани ниво. Из-

међу осталог или пре свега, повећана је референтна каматна стопа, што ће изазвати поскупљење динарских кредита. То би требало, како нас учи економска наука, да заустави, а онда и смањи инфлацију. Обуздавање цена је изузетно важно за одвијање економских токова и сигурности динарских акумулација. Одржавање куповне моћи грађана гарант је стабилности свакодневног живота. И однос понуде и потражње ће бити стабилизован. Јер где се убрзава инфлација, ценовна спирала гута део вредности националне валуте.

Недавно су пензионери били на окупу да би се обележио век од како су у Србији уведене пензије (1922. године). Војне пензије имају знатно дужу традицију. Наиме, фебруара 1835. године књаз Милош Обреновић је донео два акта о пензијама (за удовице Војводе Карађорђа, Војводе Антонија Пљакића и Младена Миловановића). Исплата ових пензија почела је 6. маја 1835. године. Војне пензије су уведене у Србији ступањем на снагу Закона о устројству Војске (2. фебруара 1865. године).

Недавним окупљањем пензионера у згради Председништва Србије промовисана је нова картица која ће грађанима трећег доба омогућити одређене попусте приликом куповине одређених роба или пружања услуга. С обзиром на чињеницу да је пре годину-две уведена претходна картица, није довољно јасно зашто се уводи нова. Додуше сада је најављен талас попушта који ће пензионерима омогућити лагоднији живот. Било би одиста добро да се пензионерима који једва састављају крај с крајем увећа куповна моћ. У томе се очекује значајна улога државе која би ауторитетом код великог броја фирми могла да обезбеди повољнији статус грађана трећег доба.

Актуелна економска кретања указују да ће пензије поново бити увећане током ове године. Сви су изгледи да то усклађење буде двоцифрено, то јест веће од 10 одсто. Ситуација ће постати много јаснија када се буде свела шестомесечна економска ситуација. Обрада свих параметара се очекује крајем августа и у првој половини септембра. Одмах потом биће донета одговарајућа одлука о проценту и времену усклађивања. Очекује се да ће ново усклађивање уследити од првог октобра или новембра.

Стабилне и пензије које нису у већој мери на удару инфлације гарант су достигнутог стандарда грађана трећег доба.

Звонимир ПЕШИЋ

Најзаслужнијима је одличета уручио председник Србије Александар Вучић

Обележавање Дана државности Србије

У ЗНАКУ СЛОБОДАРСТВА

Централна свечаност обележавања Дана државности одржана је традиционално у Орашцу, где је 1804. године подигнут Први српски устанак. Обележавање Дана државности почело је поменом за покоју души нашим прецима, Карађорђу и устаницима, који је служио владика шумадијски Јован.

Венце на споменик вођи Првог српског устанка положили су председник Народне скупштине Србије Владимир Орлић и председник Народне скупштине Републике Српске Ненад Стевандић.

У цркви Светог Ђорђа на Опленцу, у Тополи служено је опело, коме су присуствовали председница Владе Србије Ана Брнабић и председник Владе Републике Српске Радован Вишковић. Након опела, које је са свештенством служио владика шумадијски Јован, премијерка је заједно са Вишковићем положила венац на саркофаг војводе Карађорђа. Венце су још положили и министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Никола Селаковић, представници министарства одбране и Војске Србије, чланови породице Карађорђевић, као и представници Задужбине Краљ Петар I.

Након полагања венаца, уз химну Боже правде, коју је интонирао војни оркестар, званичници су и испред цркве одали почаст српским прецима.

Церемонији доделе одликовања, поводом Дана државности Србије присуствовали су председник Александар Вучић, премијерка Ана Брнабић, председник РС Милорад Додик и патријарх Српске православне цркве Порфирије.

Вучић је на церемонији уручења одликовања поручио да смо 1804. под вођством Карађорђа кренули у авантуру стварања модерне српске државе, али да од Милоша Обреновића на овамо никада нисмо дозволили авантуристима да нам државу укину и униште.

„Стварање државе може да буде авантура, а авантура када државу имате више не сме да постоји. Са државом нико не може и не сме да се игра, нико не сме да је жртвује и никада ништа не сме да претпостави интересима државе“, поручио је Вучић у обраћању у Председништву Србије.

Како је рекао, отаџбина није ни тло, ни племе, нити језик, већ колективни дух једног народа, производ заједничке прошлости, историје, заједно подељених срећа и несрећа, победа и пораза.

Пиротски хоризонти

БЕЗ ПРОСТОРА ЗА РАД

Општинска организација УВПС Пирота већ више од годину дана мучи простор за активности и окупљање војних пензионера. У тамошњој згради Дома ВС, све док је био у власништву наше војске, Удружење је имало кров над главом, где су могли да се обаве и административни послови. У међувремену зграда је продата локалној самоуправи, па када је пре неколико месеци почело реновирање тог објекта, надлежне службе града иселиле су ствари из две просторије војних пензионера у једно складиште у близини тамошње железничке станице.

Покушаји Општинског одбора да локална самоуправа обезбеди одговарајући простор за рад нису дали резултате. Документација војних пензионера се налази у становима руководства, а административни послови сведени су на минимум, што кочи рад организације.

На молбу пиротских војних пензионера у том граду је боравио председник УВПС Љубомир Драгањац који се, заједно са председником Општинског одбора Драганом Петровићем, сусрео са Милошем Цолићем, замеником градоначелника. Састанку су присуствовали и надлежни стручни сарадници Града Саша Јовановић и Александар Голубовић. Током разговора исказана је добра воља да се проблем реши, али градске власти не располажу одговарајућим простором. Договорено је да локална администрација покрене код одговарајућих републичких органа поступак за уступање простора за рад војних пензионера.

З. П.

Састанак представника УВПС са челницима Пирота

Сећање на храбре логораше у Нишу

ГОЛУРУКИ НА БОДЉИКАВЕ ЖИЦЕ

Свечаним полагањем венаца и парастосом жртвама настрадалим у логору на Црвеном Крсту у Нишу 12. фебруара обележен је дан када је група од 147 заробљеника, 1942 године, покушала бекство из Логора. У томе је успело 105 затвореника, док је 42 убијено у бекству или ухваћено па након тога стрељано.

Венце су положили градоначелница града Ниша Драгана Сотировски, председник Скупштине града Ниша Др Бобан Џунић, председник градске општине Црвени Крст професор др Мирослав Милутиновић, председница градске општине Пантелеј Наташа Станковић, начелник Нишавског управног округа Петар Бабовић, представници Војске и Министарства одбране, представници Удружења војних пензионера, Подружнице Клуба генерала и адмирала, Удружења пензионисаних подофицира, као и Удружења потомака бораца. Пре полагања венаца одржан је парастос, а молитву за пострадале одржао је и Исак Асијел, врховни рабин Србије.

Градоначелница Ниша Драгана Сотировски је поручила да су ово тешка времена за Србију, да нам је потребно јединство и саборност, а не поделе и свађе и да не смемо да понављамо грешке из прошлости, да се са нашим савременицима за Србију обрачунавамо па да касније о њима певамо у десетерцу као херојима своје нације. Она је истакла да Србија жели мир и стабилност и да то није ни слабост ни грех. То је правда и човечко поступање.

Момчило Јовић, председник СУБНОР-а ГО Црвени Крст је још једном подсетио како је и колико људи страдало у Логору „12. фебруар“. Он је у свом обраћању казао да је кроз Логор прошло 30.000 логораша од којих је 10.000 стрељано на брду Бубањ, а велики број је интерниран у друге нацистичке логоре на територији Аустрије, Немачке, Пољске и Норвешке.

Обележавању годишњице пробоја логора на Црвеном крсту, традиционално су се укључили и нишки извиђачи, који су организовали марш „Трагом логораша Црвени Крст“ стазама крај Ниша којима су се заточеници кретали након бекства из логора. Стефан Анђелковић, старешина Савеза извиђача Ниша је испред Логора предао рапорт градоначелници Ниша. Извиђача Ниша већ 63. пут организује марш. Ишли су стазом којом су ишли и логораша, према селима Каменици, Бреници и Хум. Стаза је дуга 16 километара, а учествовало је 120 извиђача.

Зоран Јашовић

У Краљеву обележен Дан државности

СЕЋАЊЕ НА БРАНИОЦЕ

Када Краљевчани кажу „Видимо се код Милутина“ свима је јасно да је то у центру града, код Споменика српским ратницима палим за слободу отаџбине од 1912. до 1918. године, који иначе представља симбол овог града по којем га препознају и мимо Краљева.

Сигурно да од овог нема бољег места на којем би се одала почит свима који су дали своје животе за стицање и одбрану независности и државности републике Србије без обзира о којим ратовима је реч. Тако је било и 15. фебруара ове године када је обележен Дан државности Републике Србије.

Иначе, подсећања ради, 15. фебруар се као Дан државности слави као државни празник од 2002. године. Таква одлука је донета у знак сећања на дан када је 1804. године у Орашцу, под руководством Карађорђа донета одлука о дизању Првог српског устанка, о чему већина наших грађана доста зна. Други важан догађај је везан за 1835. Годину, када је истог датума усвојен Сретењски устав као први устав државе Србије. Треба напоменути да је тај устав донет по угледу на француске уставне повеље из 1814. и 1830. године и белгијски устав из 1831. године. По третирању слобода и права сваког појединца без обзира на статус, верску и националну опредељеност био је далеко либералнији од њих. Књаз Милош је био против таквог устава јер је у многоме ограничавао његову власт, али је страховао и од побуне која се припремала ради његовог свргавања са власти (Милетина буна).

Главни творац устава Димитрије Давидовић, подржан другим значајним људима тога доба, којима није одговарао апсолутизам само једног човека је ипак убедио Милоша да га прихвати што је и учињено на Великој народној скупштини у Крагујевцу наведеног датума, уз присуство више хиљада људи. Устав је заклетвом потврђен од Књаза Милоша Обреновића. Овако либерално третирање власти и слобода појединца није било нигде у Европи, што је изазвало огромно незадовољство земаља које устав уопште нису ни имале, а пре свега Турске, Русије и Аустрије. Вршен је снажан притисак на Књаза Милоша да укине устав, што се у кратком року и десило. Трајао је свега 55 дана, али је остала историјска чињеница да је Србија имала устав међу првим земљама у Европи из кога су многи ставови пренешени и у уставе, који су касније писани као што је подала власти на законодавну, извршну и судску.

Као и у многим другим стварима и историјским догађајима и овде се имамо чиме дичити.

На тргу су се окупиле делегације градске управе града Краљева, Рашког управног округа, Војске Србије, Полицијске управе Краљева, ратних ветерана, организација које негују традиције ослободилачких ратова и других удружења, како би на споменик положили венце и показале захвалност свима који су своје животе дали за слободу и част домовине.

Делегација Градске организације УВПС Краљево, предвођена председником Радојем Томашевићем, је и овог пута била најбројнија од свих, јер је реч о једној од важнијих активности.

Велика је штета што је церемонија прошла уз мало присуство грађана, а посебно најмлађих на које треба пренети потребу неговања традиција и поштовања светлих догађаја из наше историје, којих имамо на претек.

Јован Симић

Обележен Дан државности у Крушевцу

ДАН ДРЖАВНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Поводом Дана државности Републике Србије, 15. фебруара градоначелник Јасмина Палуровић и председник Скупштине града Предраг Вукићевић положили су венац на Споменик косовским јунацима.

Венце су положили и представник Расинског управног округа, делегација Команде гарнизона са потпуковником Бунања Малоњом на челу, делегације Резервних војних старешина, СУБНОР-а, Ратних војних инва-

лида, Удружења војних пензионера, Удружења за неговање слободарских традиција, Удружења „Бојево братство“, Удружења пензионера „Цар Лазар“ и други.

Делегацију Удружења УВП Крушевац чинили су председник ГрОд Душан Самарцић, секретар ГрОд Горан Мишковић и члан Главног одбора УВПС Ђурђе Радмановац.

Мр А. Симоновски

Обележен дан војномедицинске академије

ПОВЕРЕЊЕ ЗАСНОВАНО НА РАДУ И ЗНАЊУ

Потпредседник Владе и министар одбране Милош Вучевић присуствовао је 2. марта свечаности поводом Дана Војномедицинске академије и 179 година њеног рада.

На почетку свог обраћања присутнима, министар Вучевић честитао је данашњим лауреатима награда и Дан ВМА свим њеним припадницима. Он је истакао да је биографија ВМА фантастична.

- Мудра одлука тадашњег кнеза Александра Карађорђевића. Многе европске државе у том тренутку нису имале овакву установу. Србија која се тада будила из готово петовековног ропства и борила поново за своју самосталност и сувереност препознала је да је за пун капацитет једне државе потребно да има овакву војну здравствену установу, рекао је министар Вучевић и поручио да то обавезује све садашње генерације, али ће обавезивати и будуће.

- Ако постоји нешто што је највреднији капитал ВМА то није ни ова фантастична зграда ни ова предивна локација, то јесте поверење које имате међу грађанима. То је нешто што не може нико да вам узме. И то је нешто што вас и те како обавезује да чувате, јер кад кажете ВМА сигуран сам да би огромна већина људи рекла да, пре свега, имају поверење. А поверење је засновано на великом раду, труду, знању, залагању и посвећености, нагласио је министар одбране.

Према његовим речима, као што за официре кажу да је част нешто највредније што носи тај узвишени позив, тако за ВМА можемо рећи да је највећи капитал поверење које има.

- И чувајте га. Не дозволите да га нико одузме, јер нико нема право. Хвала генералу Јевтићу, као дугогодишњем начелнику, што је споменуо да је било периода и када је ВМА била, нећу рећи, под знаком питања, али тражио се неки статусни положај. Мислим да данас нема више нико дилему - Србији је потребна ВМА у пуном капацитету, да ради, да пружа најбољу здравствену услугу свим грађанима, поштујући своју структуру и да буде у најбољој мери конкурентна осталим здравственим установама, не супротстављена, него да има право да се такмичи у оној области која је најосетљивија за сваког од нас, за сваког грађанина, а то јесте питање здравља и здравства, нагласио је министар одбране.

Он је истакао да су резултати које је ВМА остварила фантастични, да је нова ангио сала сјајна, као и то да ће зграда ВМА бити потпуно енергетски обновљена.

- Чувајте људе. Не вреди ни најбоља сала, ни најмодернија опрема, ако нема ко да ради. Људи су вам највећи ресурс. Због људи и имате поверење грађана, због свих оних генерација готово 180 година. Нека то буде нешто што ће вас водити обележавању великог јубилеја следећег марта, што мало која држава може да прикаже и покаже, поручио је министар Вучевић.

Обраћајући се присутнима, пуковник Вукосављевић говорио је о резултатима ВМА током претходне године и истакао да је то било време изазова „у пуном и сваком смислу те речи“.

Поводом Дана ВМА традиционално је проглашена најбоља организацијска јединица у претходној години. Титула је припала Клиници за анестезиологију и интензивну терапију ВМА, а заменику начелника Клинике потпуковнику др Зорану Вукићу признање је уручио министар одбране.

Медаљу која носи име великог српског хирурга др Владана Ђорђевића ВМА традиционално додељује годинама уназад, а овогодишњи добитници престижног признања су бивши начелник ВМА генерал у пензији проф. др Миодраг Јевтић и редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Новом Саду и начелник Одељења Клинике за оториноларингологију и хирургију главе и врата Клиничког центра Војводине проф. др Рајко Јовић. Добитницима је медаље уручио начелник Групе хируршких клиника ВМА пуковник проф. др Бобан Ђорђевић.

Генерал Јевтић обратио се присутнима у име награђених и честитајући празник истакао да је срећан што је ВМА „вреднована, цењена и поштована и у земљи и у иностранству и да коначно долази на место које јој припада“.

Могло је и другачије

БИРОКРАТИЈА У БЕЛОМ

Недавно војни осигураник из једног београдског приградског насеља обрео се у Војномедицинском центру Нови Београд како би подигао папир са крвом сликом. Било је око 10.30 часова. Наишао је тамо на две девојке. Једна је седела за столицом а друга је стајала. У том часу су нешто весело чаврљале. Видевши пред собом особу, упериле су поглед у намерника. Он је љубазним гласом замолио да му дају папир на којем је исписана његова крвна слика.

Е тада је почео ход по мукама. Девојке су се уозбиљиле показујући руком на стаклу папир на којем пише да се налази уручују после 13 часова. Биле су веома арогантне. Војни пензионер је молећиво покушао да изглади ситуацију, наводећи да не станује близу и да због обавеза не може тог дана поново да дође у ВМЦ. Њих две су и даље биле упорне у науму, показујући љутину, непопустљивост и одлучност. А онда је једна попустила, смиловала се и пружиола руку на хрпу папирнатих налаза. Брзо је пронашла тражени папир. Цела операција издавања налаза осигураннику трајала је једва двадесетак секунди. Расправа много дуже. На крају су девојке припретиле да убудуће неће попустити и да мора да се дође у заказано време. Упутиле су намерника на управника ВМЦ који је, узгред буди речено, био службено одсутан.

После свега остаје много питања. Зашто, на пример, девојкама које су тек почеле да раде, а пред њима је вишедеценијска будућност, недостаје љубазност и жеља да помогну људима. Да ли их је неко упутио на некоректну комуникацију са пацијентима или су то, можда, негде виделе. Испада да пацијенти постоје због њих, а не обрнуто. Ако су већ на радном месту, зашто не извршавају једну од својих професионалних дужности.

З. П.

Писмо из Крагујевца

ОЖИВЕТИ ДОМ ВОЈСКЕ

Годинама пролазимо поред некада врло лепе зграде Дома војске, или дома културе и спорта, дружења и свакако и разних културних и забавних манифестација. Дом војске Крагујевац одавно је затворен и празан. А празно је најскупље.

Сећања спакована у албуме успомене трају и даље док и ми будемо трајали. Не треба пуно за ускрснуће и оздрављење те институције.

Дом војске у Крагујевцу има веома добру локацију. Поред вишенамениски просторија, ту су аутоматске куглане, базен и спортски терени. И није толико запуштен. Потребна је само добра воља, разумевање претпостављених команди, министарстава, невелика материјална средства и човек који би

Обележавање 29-то годишњице УВПС у Врању

ПРИЗНАЊА ЗАСЛУЖНИМА

У просторији војничког ресторана касарне „Књаз Милош Велики“ у Врању одржано је годишње окупљање чланова УВПС поводом 29-годишњице УВПС у том крају. Скуп је присуствовало више од 120 чланова и званица. Скуп је отворио секретар ОпОд УВП Врање Владимир Бранда.

Свечаност је започела државном химном Боже правде и одавањем поште преминулим члановима ОпОрг.

У име руководства ОпОрг скуп се обратио председник Радош Павловић.

Потом су подељена признања члановима Удружења и сарадницима. Признања Главног одбора уручио је председник УВПС Љубомир Драгањац. Повеља УВПС уручена је Славољубу Петровићу, Плакета УВПС Боривоју Драгичевићу, ОпОрг УВПС Врање; Захвалница амбуланти за физикалну медицину и рехабилитацију Врање и Драгану Ломоту, војном службенику гарнизона Врање.

Признања Општинског Одбора уручио је председник ОпОд УВПС Врање Радош Павловић. Захвалница УВПС припала је Јелени Радојевић Митић, медицинском техничару гарнизона Врање; Браниславу Трајковићу, генералном директору Холдинг компаније „Јумко“ Врање.

Књигом су награђени Илија Швељо, Добривоје Манчић, Бобан Дејановић и Светомир Михајловић.

Остоја Поповић, члан ИО ГО УВПС изнео је запажања у вези са статусним питањима битних за функционисање Удру-

жења на нивоу Србије, понајпре о пензијама и социјално-хуманитарној помоћи. Објаснио је начин обрачунавања пензија по швајцарској формули, што је условило да пензије у просеку од 85% колико је износила у моменту одласка у пензију, падне на неких шездесетак посто, што је енормно заостајање.

У току 2022.године позитивно је решено 220 захтева за социјалну помоћ.

Председник УВПС Љубомир Драгањац похвалио је рад Удружења у Врању.

Потом се скупу обратио председник СУБНОР-а града Врање Зоран Лубура и објаснио функционисање СУБНОР-а, а и мере које треба предузети да се удружења широм Србије којих има више од 800 организују на бољи начин.

Присутни су посетили Спомен-собу гарнизона Врање. Спомен собу 4. бригаде Копнене војске формирали су и изградиле војници, подофицири, официри и цивилна лица бригаде. Комисију која је радила на прикупљању података, материјала и изградњи спомен-собе формирао је генерал-потпуковник Милосав Симовић.

Спомен-соба богата је ризница сећања на војнике јунаке и цивиле, жртве из седам ратова који су се водили на овим просторима.

Техничку помоћ и видео приказ обезбедио је и реализовао Драган Младеновић Буцко власник кабловске „ТВ Фокус“. Сценариста и водитељ програма био је Владимир Бранда, секретар ОпОд Врање.

С. Ђорђевић

са неколико сарадника знао да овом здању врати стари сјај.

Команда овдашње јединице има сигурно пар потребних мајстора (електричара, водосталтера, столара, молера) који би се могли ангажовати и у радно и нерадно време (уз неку накнаду), не расписујући тендере. Све се то може решити у сопственој режији, уз неопходну сагласност командовања.

Уз добру организацију, овај дом би могао сам себе да издржава стварањем одређених прихода. Примера је на претек. За све базене наплаћује се улаз. Могло би и за крагујевачки. Куглану издавати на сат уз одређену надокнаду радним организацијама, друштвима и установама. Сале за књижевне вечери, па и свадбе и рођендане, исто би донеле одређене приходе.

Спортски сусрети у одбојци, кошарци или стоном тенису, створили би у кратком времену интересовање грађана и омладине и бар мало их одвојили од зависности чуда мобилних телефона.

Учешће припадника војске би свакако подигло и физичку spremу која је неопходна уз стручну обуку за одбрану Србије.

Професионални војници, како се сада зову припадници војске, ако нису способни за физичке напоре, за добре стрелце, за руковооце одређеним техничким средствима, како се онда могу звати професионалцима?

Кроз медије и оглашавањем разних манифестација, које би се одвијале у овој установи, јавило би се сигурно и веће интересовање за војни позив и на основу свега лакше увео редовни војни рок за који сматрамо да је неопходан у будућности за сигурну одбрану Србије.

Ми, војни пензионери, својим знањем и искуством можемо доста допринети остварењу ових предлога и то без неке накнаде. Ми смо на располагању, а на командовању је одлука.

Градски одбор УВП Крагујевца

Активност пензионера Сремске Митровице

У ГНЕЗДУ ЗМАЈА ОД НОЂАЈА

Градски одбор УВПС Сремске Митровице у оквиру редовног дружења које се одвија на крају сваке седмице, одлучио је да се оно одржи у Мачванској Митровици у организацији Бранка Митровића, у сеоско-туристичком домаћинству „Змај од Нођаја“.

На улазу у домаћинство дочекали су их домаћин Светислав Чупић, иначе потомак чувеног Стојана Чупића и Бранко Митровић са послужењем (погача, со и чашица домаће ракије).

Одржан је историјски час о животу и делу Стојана Чупића. Потом се кренуло у обилазак здања. Виђен је велики број експоната, почевши од географских карата некадашње Србије, преко ношњи, народних рукотворина, разних експоната из домаћинства, наоружање из времена Стојана Чупића - разне врсте сабљи, мачева и кубура.

У салу за пријеме наступио је Бранко Митровић са кули-

нарским чаролијама. Дружење је настављено уз музику Светислава Чупића на хармоници. У касним поподневним часо-

вима дружина је, веома задовољна, напустили здање „Змај од Нођаја“.

П. Д.

Промоција књиге „Битка на Кајмакчалану“

КАПИЈА СЛОБОДЕ

У малој сали дома Војске Србије у Нишу недавно је одржана је промоција књиге „Битка на Кајмакчалану“ писца Игора Гојковића, вођена у септембру 1916. године, до коначног освајања тог врха и протеривања Бугара. Доктор Миле Бјелајац, виши научни сарадник Института за новију историју у Београду, дао је уводно слово о књизи и писцу, за кога је рекао да је у књизи покушао да прикаже оне „мале“ људе у рову, који су на крају и однели победу.

Посебан акценат је дат на

коти 2525 на Кајмакчалану, где су се водиле битке пуна 22 дана, до коначног освајања 30. септембра 1916. године, протеривања Бугара и уласка на тле тадашње Србије. У књизи су описиване све јединице које су учествовале у бици, њихови командири и команданти, који су мање познати јавности. Војина Поповића, познатијем као војвода Вук, команданта Добровољачког одреда, савременици су описали као јунака који вреди више од дивизије.

Учесници битке су биле Вој-

ска Краљевине Србије и Војска краљевине Бугарске, на десном крилу Солунског фронта. Битка је остала упамћена по великом броју жртава које је претрпела српска војска и по надморској висини на којој је вођена (2525 м). Колико је био значајан, говоре и називи: Бугари су му дали име Борисов град, јер су мислили да је неосвојив, а Срби Капија слободе, јер су ту први пут закорачили у своју земљу.

Битка је вођена између 12. и 30. септембра 1916. године, када је Прва армија српске војске, уз велике губитке, успела да заузме врх Свети Илија на надморској висини од 2524 метара, те је том приликом одбацила Бугаре према Мариову, где је затим постављена нова линија одбране. Прва армија је тада кренула у коначно ослобађање земље. Својом храброшћу, истрајношћу и пожртвованошћу посебно се истакла Дринска дивизија првог позива, која је имала и највеће губитке, више од 3.800 избачених из строја. Колико су били близу једни од других, често се дочарава анегдотом. Наиме, када је трубач у српској војсци Рустем Сејдић (деда Феата Сејдића, чувеног трубача), научивши трубне знаке бугарске војске, одсвирао знак за повлачење, тада је и дошло до повлачења Бугара са положаја.

Н. Живковић

Додела социјалне и хуманитарне помоћи у јануару 2023.године

ДА НЕВОЉА БУДЕ МАЊЕ

На основу Правилника о социјалној и хуманитарној помоћи Удружења војних пензионера Србије, Извршни одбор је на седници одржаној 3. фебруара 2023. године, размотрио захтеве достављене у јануару 2023. године и донео је одлуке о додели једнократне социјалне и хуманитарне помоћи:

А) Материјално стање

На основу члана 5. а у вези са чланом 4. став 1. тачка 1. Правилника,

ОпОр Смедерево АЗ: 32.000,00 – по члану 10.650,63 динара;

ОпОр Ужице МВ: 34.000,00 – по члану 15.291,71 динара;

ОпОр Обреновац ММ: 32.000,00 – по члану 16.77,91 динара;

ОпОр Суботица СР: 36.000,00 – по члану 13.670,62 динара;

ОпОр Лесковац НЈ: 30.000,00 – по члану 12.724,46 динара;

ОпОр Нови Сад ДГ: 34.000,00 – по члану 12.505,771 динара;

ОпОр Звездара ПН: 32.000,00 – по члану 14.042,21 динара;

ОпОр Нови Сад

ЦМ: 34.000,00 – по члану

18.103,27 динара;

ОпОр Лозница ВС: 36.000,00 – по члану 10.373,20 динара;

Б) Здравствено збрињавање

На основу члана 5.а у вези са чланом 4. став 1. тачка 2.

Правилника, без ограничења по издржаваном члану.

ОпОр Нови Сад ПД: 25.000

ОпОр Земун ВН: 30.000

ОпОр Панчево МЖ: 10.000

ОпОр Смедерево ДУ: 10.000

ОпОр Звездара ТМ: 10.000

ОпОр Врање ХХ: 25.000

ОпОр Нови Сад ЋД: 15.000

ОпОр Бела Црква: 25.000

Новчана средства су уплаћена на текуће рачуне 6. фебруара 2023. године. Захтеви који буду достављени од 1. до 28. фебруара 2023. године биће решавани почетком марта 2023. године. Захтеви достављени до 31. Јануара 2023. године за доделу социјалне и хуманитарне помоћи, су сви решени.

Извршни одбор

Састанак удружења којима је седиште у Дому ВС у Београду

КОРИСНА РАЗМЕНА МИШЉЕЊА

Многи проблеми који тиште ветеране могу се решити заједничким наступом и формулисањем правих аргумената

Много занимљивих тема: учесници састанка

Недавно је у Дому ВС у Београду одржан састанак удружења чије је седиште у тој згради. Председник Клуба генерала и адмирала Србије генерал-потпуковник у пензији Миломир Миладиновић изнео је закључке и резултате са претходног састанка. Казао је да су сва удружења прихватила и потписала предлог за унапређење потпуковника Биљане Пешић у виши чин. Иницијатива је упућена Управи за односе с јавношћу. Пружена је подршка реализацији статуса погинулог гарде Слободана Пауновића (у вези са називом улице дечијег вртића у Сурчину).

Уверење да ће се наставком сусретања организација смештених у Дому ВС претворити у праксу која ће бити на добробит и удружењима, а пре свега и систему одбране чији су сви део, изразио је Милојко Николић, пук. у пензији, председник Савеза ОРВС Србије. Обавестио је присутне о активностима Савеза ОРВСС. Тежиште упознавања било је на пројекту министарства одбране и просвете у вези са обуком средњошколске омладине у области одбрамбених припрема и цивилне заштите. Нагласио је да је корак више, који је учинио Савез, провођење те обуке на високе струковне школе и факултете.

На састанку је изнета пракса у Републици Српској, где држава јединственој организацији активних и резервних официера обезбеђује средства за нормално функционисање, а финансира и одређене пројекте. То искуство указује да би за функционалну делатност организација значајних за државу, односно за систем одбране у Србији, требало осигурати стабилно финансирање.

Видоје Ковачевић, пук. у пензији, у име Савеза удружења бораца Србије подржао је пројекат МО и Министарства просвете у вези са обуком средњошколаца и учешће

РВС у пројекту. Напоменуо је да би ученицима требало представити и нашу најновију историју и да Србија није била агресор.

На више манифестација у иностранству којима су присуствовали чланови удружења ветерана ВОС, организатори су довели једну, две или чак три генерације ученика који су присуствовали и активно учествовали у програму манифестација. Свака од њих одржана је као историјски час, тако да су млади упознати са традицијом због које се манифестација одржава, истакао је Градимир Јовановић, кап. б. б. у пензији из Удружења ветерана ВОС Србије.

Сведоци смо да наша деца одлазе на екскурзије, а да при томе не посећују места где се стварала наша историја и спомен-обележја од значаја за историју и неговање традиција.

Повезивањем удружења посредством Управе за традицију, стандард и ветеране МО са надлежним министарством, приликом одржавања манифестација од историјског значаја, може се организовати присуство ученика основних и средњих школа, а и факултета. Већина школа има музичке, рецитаторске и хорске секције, које пружају могућност да се активно укључе у манифестацију.

Око 15.000-20.000 војних пензионера још увек откупљују стан, али систем их онемогућава да у целисти исплате дуговања, јер по важећим прописима поново се обрачунава вредност некретности, која је по новом обрачуну увећана више пута. (основа за обрачун је вредност просечне бруто плате у Србији, на дан подношења захтева за откуп некретности у целисти).

Лице које је пре 30 година почело са откупом стана од 50м² на 40 година, по тадашњој вредности око 20.000 динара по

квадратном метру требало је да отплати 1.000.000, уколико жели да отплати у целисти некретност, (остатак од 250.000 динара). Вредност те некретности биће поново обрачуната са новом вредношћу бруто просека у Србији која износи око 105.000 дин по м², што значи нова вредност некретности је 5.025.000 динара, од које се одузима уплаћени износ рата од 30 година (750.000), те да откупи у целисти некретност треба да плати 4.275.000 динара.

Рада Беко, мајка погинулог потпоручника Драгана Бека (погинуо у Качанику 1999. године) из Удружења породица палих бораца у ратовима 1991-1999. се залаже да наша деца треба о страдању српског народа да уче кроз школски програм и наводи пример из Р. Хрватске, где повремено борави. На хрватској ТВ увели су наставни програм за децу до IV разреда, где излажу деци да су грађани Црне Горе Хрвати, такође и људи у БиХ. За разреде од V до VIII деца имају обавезу да два школска дана проведу у Вуковару и Овчари, где им се прича како су их Срби, ничим изазвани, убијали.

С обзиром на то да се кроз наш образовни систем не негује индоктринација за неколико година, када се као вршњаци (генерацијски) сретну и заподене се разговор о прошлости у региону, младић или девојка са ових простора неће знати ни да се одговарајућим чињеницама супротставе.

Раније генерације војних пензионера отишле су у пензију са 85% од последње плате, а садашња њихова примања износе испод 60%, од плата АВЛ. Све је већи број корисника војне пензије који због малих примања једва саставља крај с крајем. Оваква ситуација траје од 2011. године, када је пензијски систем војних осигураника из Фонда за СОВО, премештен у Фонд ПИО. Да би се неправда отклонила Удружење је покренуло иницијативу преко државних органа да се војни пензијски систем врати у Фонд за СОВО, рекао је пук. у пензији Зоран Вучковић, из Удружења војних пензионера Србије.

Стамбено питање ни после 25 година чекања на стан, још увек није решило 3.600 војних пензионера, који у просеку имају више од 75 година живота. У последње три године подељен је занемарујући број станова. Решавања стамбеног проблема путем „брзих прстију“, које финансира Влада Р. Србије, није прихватљив за војне пензионере. И ако добију стан на овај начин, војни пензионери нису у могућности да га откупе, јер банке не дају кредите људима старијим од 70 година. Предложе се да, пошто стамбени орган МО има уређене ранг-листе, да се процентуално део тих станова стави у надлежност МО и да поделу изврши стамбени орган. Достапљен је захтев УВПС да се бесповратни кредит од 20.000 евра у динарској противвредности за лица која су без стана, повећа на 30.000 евра, имајући у виду да су цене квадрата у целој земљи скочиле на више од 1.500 евра, а посебно у Београду, где се за досадашњи износ не може купити ни 20 метара квадратних.

Тодор Петковић, ген. у пензији из Удружења ветерана ОБ и ВП предложио је да се обједињени текст са скупа достави МО (Управи за традицију, стандард и ветеране).

З. П.

Годишња седница Скупштине Ветерана војнообавештајне службе Србије

ИСПУЊЕНИ ЦИЉЕВИ

Учесници скупа су се заложили за још израженију видљивост организације у друштву, а своје патриотске услуге понудили су систему одбране и широј заједници, у мери реалних потреба и могућности

Седница Скупштине протекла је у знаку занимљивих предлога

У свечаној сали Дома Војске Србије 23. фебруара одржана је седница годишње Скупштине Ветерана војнообавештајне службе Србије. Скуп је председавао председник Скупштине Јован Милановић, генерал-потпуковник у пензији.

После интонирања државне химне и одавања поште седморици преминулих чланова тог удружења, председавајући је поздравио госте из Министарства одбране Генералштаба ВС и Београдског форума за свет равноправних и присутне чланове. Речи добродошлице посебно је упутио до ајену најодличније службе генералу Бранку Крги, који је обављањем функције начелника Генералштаба наше војске достигао највишу професионалну коту. Потом се генерал Крга бираним речима обратио скуп.

Скупштину је у име Клуба генерала и адмирала Србије поздравио генерал-потпуковник у пензији Миломир Миладиновић који је захвалио војним обавештајцима што су током активне војне службе правовременим и квалитетним информацијама помогли командовању да донесе најбоље одлуке. Начелник Управе за традицију, стандард и ветеране пуковник Драган Милковић говорио је о заједничким активностима ветерана војнообавештајне службе са припадницима Министарства одбране и Генералштаба ВС. Скуп је поздравио и представник Београдског форума за свет равноправних.

На почетку Скупштине чланови су имали прилике да чују и виде мултимедијалну презентацију сукоба у Украјини.

Извештај о раду у минулих дванаест месеци поднео је председник Управног одбора Удружења Бобан Рањеловић, пуковник у пензији. Он је на почетку казао да је у протеклом периоду Удружење радило у донекле отежаним условима, због пандемије вируса корона. Нагласио је да је Планом рада за 2022. годину било обухваћено 17 задатака, а реализовано је њих 14

или 82%. Током 2022. године Управни одбор Удружења је одржао седам редовних и тематских састанака.

-У протеклом периоду, успели смо да опремимо просторију намештајем и израдимемо панеле на којима је приказан историјат војнообавештајне службе и нашег удружења. Користимо прилику да у име нашег удружења и у своје лично захвалим генералу Зорану Стојковићу, директору ВОА, а и припадницима Агенције који су нам помагали при изради историјске поставке. Истовремено захваљујем потпуковнику у пензији Зорану Ивићу, који нам је помагао у опремању и техничкој реализацији панела, навео је Рањеловић

Током периода за који је поднет извештај електронском поштом пласирано је 11 информација, углавном о реализацији изложби и промоција књига у организацији Дома ВС и Медија центра „Одбрана“.

-Трајни задатак је да чланови Управног одбора и председници секција интензивирају рад на промовисању Удружења и сачине спискове могућих кандидата за чланове. То се односи пре свега на лица која одлазе у пензију из ВОА и осталих структура ВОС. У 2022. години примљено је 28 нових чланова. Постоји и интересовање да се, као придружени чланови, приме и запослена лица, бивших припадника обавештајно-извиђачких јединица и ВОА, истакао је Рањеловић.

Представници Удружења присуствовали су Европској конференцији антифашиста, која је од 23. до 25. октобра 2022. године одржана под називом „Антифашизам данас и опасност десничарске политике у Европи“ у организацији СУБНОР-а Србије. На позив СУБНОР Србије представници Ветерана ВОС су 22. децембра 2022. године присуствовали свечаном скупу поводом 80 година од формирања партизанских бригада, дивизија и елитних јединица НОВЈ.

Чланови Удружење учествовали су у ак-

тивностима обележавања значајних датума у Републици Србији, МО и ВС, попут Дана победе, Дана ослобођења Београда... У оквиру обележавања 24. марта – Дана сећања на страдање и агресији НАТО-а, трочлана делегација је положила венац на Споменик Милице Ракић. ВООСС је активно учествовало у прослави Дана војних ветерана – 2. децембар 2022. године, на комеморативној церемонији и полагању венаца на Споменик браниоцима Београда у Првом светском рату у оквиру Новог Гробља, Споменик народном хероју Милану Тепићу и Споменик јунацима са Кошара. Поводом 14. октобра – Дана 63. падобранске бригаде у Нишу, 16 члана Удружења присуствовало је организационим активностима. Овај задатак је реализован уз помоћ Управе за традицију, стандард и ветеране МО, укључујући и превоз на релацији Београд-Ниш-Београд. Обележавање Дана Удружења у протеклој години одржано 25. јуна на броду „Козара“.

Настављено је са продубљивањем и проширењем веома добре сарадње са удружењима у Србији. У циљу размене искустава о организацији, статусним и другим питањима, настављена је сарадња и одржавање контаката са сродним удружењима у неколико земаља.

-Са великим задовољством смо прихватили и позив за посету Удружењу војних дипломата „Александру Јон Куза“ у Румунији од 10. до 14. октобра 2022. године. У Румунији је боравила четворочлана делегација која је током посете потписала Споразум о билатералној сарадњи са Удружењем војних дипломата АДМРР „Александру Јон Куза“. Сусрет је протекао у знаку добросуседских односа. Био је изразито срдачан и пријатељски, казао је Рањеловић.

На сајту Удружења објављују се информације о свим важним активностима и догађајима. Очекује се активније укључивање чланова објављивањем ауторских текстова.

За тежишни задатак Удружења у 2023. години одређени су: чување и неговање традиција обавештајне делатности, традиција ослободилачких ратова Србије, промовисање Удружења и пријем нових чланова, сарадња са сродним и другим удружењима у земљи и иностранству, а и помоћ угроженим члановима и њиховим породицама. Изузетно је значајно и повећање ефикасности рада Управног одбора и охрабривање чланства да иницирају активности Удружења.

Све у свему, Удружење учвршћује своје место и улогу и препознато је у структурама друштва. Сарадња са Министарством одбране и Војском Србије има приоритетан значај, а активности са сродним организацијама у земљи и пријатељским удружењима у иностранству је у функцији интереса наше земље који проистичу из Статута.

Учесници скупа су се заложили за још израженију видљивост организације у друштву, а своје патриотске услуге понудили су систему одбране и широј заједници, у мери реалних потреба и могућности. Ветерани Војнообавештајне службе говоре један или више језика, а током старешинске каријере успешно су се опробали у анализама војнополитичке ситуације у окружењу и у свету и предвиђањима следећих догађаја од стратешког значаја. **З. П.**

Иницијатива за формирање Војног геронтолошког центра у Београду

НЕДОСАЊАНИ САН МНОГИХ ГЕНЕРАЦИЈА

У специјализованој установи решавали би се и здравствене, социјалне и друге потребе корисника. Особе старије од 65. година престављају највећу групу болесника која користи болничко лечење.

Председник УВПС Љубомир Драгањац, у име Удружења, упутио је Министарству одбране – Управа за традицију, стандард и ветеране иницијативу за формирање војног геронтолошког центра у Београду.

У писаном акту се, између осталог, наводи:

„Навршавају се три године од када су обустављене активности на изради пројекта за формирање војног геронтолошког центра у Београду. Разлог за привремено обустављање напора да се горући проблем војних пензионера реши на хумани начин била је пандемија вируса covid 19. Војни геронтолошки центар, према замисли стручњака, требало је да се формира у кругу Војномедицинског центра Карабурма.

Један од претходних министара одбране, најављујући формирање геронтолошког центра на Карабурми, рекао је да ће се тиме заокружити брига о припадницима система одбране. Од уласка младића у војне школе, преко свакодневне подршке током активне службе и помоћи после пензионисања, држава би својим односом исказивала и формирањем специјализоване установе. Наиме, заокруживањем бриге о пензионисаним официрима и под-официрима би значило и уважавање специфичности војне професије која доноси одређене болести и деградацију општег стања организма.

Наша држава се убраја у земље са старијим становништвом (процент оних који имају 65. и више година одавно је у самом врху светске статистике), што је условљено падом стопе наталитета, растом стопе морталитета, миграцијом младог и радно способног становништва у друге земље, ратовима у окружењу, избеглиштвом, социо-економским променама...

Озбиљне анализе демографа и других стручњака, који се баве овим проблемима, предвиђају да ће учешће особа старијих од 65 година, који је сада на нивоу од око 25% укупног становништва, и даље расти. Проблем старости одавно више није лични и породични проблем него друштвена појава која све више пажњу како државних и хуманитарних служби и институција тако и пажњу многих наука (геронтологије, демографије, психологије, медицине, социологије итд). У Београду је више од 50 одсто грађана старијих од 65 година. Свака пета особа у Србији старија је од 65 година.

Времешни упућени на помоћ и негу

Једно истраживање о војним инвалидима у Београду обухватило је 2.500 особа. Анкета је садржала 30 питања са 60 модалитета одговора, груписаних у три области: општи подаци, социјалне прилике, здравствено стање, укључујући и потребе за здравственим услугама у кући, тешкоће при коришћењу здравствене заштите и друго). Анализа добијених података, показала је да постоји високи проце-

Формирањем геронтолошког центра биће решен вишедеценијски проблем војних пензионера

нат физичке онеспособљености те популације (потпуна непокретност код 8%, немогућност кретања без туђе помоћи у кући и ван ње код 30%), једна четвртина живи сама, а 40% са још једним чланом домаћинства, најчешће приближно исте старости.

Резултати студије Мреже психосоцијалне подршке и Црвеног крста Србије, указују су да трећина старих особа у Србији пати од депресије и осећа потребу за неком врстом додатне психолошке помоћи и да људи изнад 65 година живота имају у просеку пет актуелних здравствених тегоба. Најчешће су у питању кардиоваскуларни проблеми, очни, локомоторни односно проблеми са мишићима, зглобовима и костима, велики број има хронични умор и опадање физичке снаге, а и отежано кретање.

Особе старије од 65. година престављају највећу групу болесника која користи болничко лечење. Како се ради о хроничним болестима које се не могу излечити, по отпуштању из болнице, након санације узрока пријема, код већине пацијената (поготово ако се ради о тешко покретним или непокретним пацијентима) појављује се потреба за даљим медицинским наставком терапије.

Приликом одлучивања о наставку рада на пројекти за оснивање Војног геронтолошког центра треба узети у обзир и следеће чињенице:

-На основу података добијених од пружалаца услуга смештаја одраслих

и стријих лица чији је оснивач Република Србија или Аутономна покрајина покрајина Војводина у старачким домовима борави око 150-190 војних осигураника, а у лиценцираним домовима за старе на смештају се налази од 150-200 војних осигураника.

-Накнада за туђу негу и помоћ, у категорији војних осигураника исплаћује за око 1.600-1.700 лица.

-За око 50-80 војних осигураника, најтежих пацијената, кућно лечење, ради медицинске неге у кућним условима, ангажована је патронажна служба Завода за геронтологију, а услуге плаћа Фонд за СОВО.

Недостатак капацитета

Једини одговарајући геронтолошки центар, чији је оснивач Република Србија, у Београду је Геронтолошки центар Београд, који се налази на четири локације:

- на Бежанијској коси, капацитета 600 места, углавном за смештај независних (покретних) корисника;
- на Вождовцу, капацитета 270 места, за претежно независне (покретне) кориснике;
- на Карабурми, капацитета 221 места, за претежно покретне кориснике;
- Стационар капацитета 111 места, за зависне (непокретне) кориснике.

Уобичајено време чекања на место у овом геронтолошком центру за покретне кориснике, према нашим сазнањима, је око две године, а за непокретне и дуже.

Основни недостаци постојећег стања, везани за смештај у домовима за старе, су:

- Капацитети далеко испод потреба и тражње;
- Неодговарајући смештајни капацитети и несразмерна висина новчане накнаде који корисници издвајају;
- Неодговарајућа здравствена заштита и очување квалитета и функционалне способности корисника;
- У случају погоршања здавственог стања војни осигураници корисници ових установа (домова) за лечење користе систем војних здравствених установа;

Предности локације на Карабурми

Уз ретке изузетке, не посвећује се пажња активностима свакодневног живота корисника, менталном, физичком здрављу како би се превенирале болести и спречиле компликације.

Због свега претходно наведеног сматрамо да је неопходно да се, у што је могуће краћем временском периоду, настави са започетим активностима на реализацији формирања Војног геронтолошког центра на локацији ВМЦ Карабурма.

Компаративне предности ВМЦ Карабурма, као локације за Геронтолошки центар су:

- ВМЦ Карабурма се простира на 4,5 ха површине.

- ВМЦ Карабурма је војноздравствена установа која у свом саставу има: *примарну здравствену заштиту* (служба опште медицинске помоћи, гинеколошка служба, медицина рада, стоматолошке службе) затим *секундарну здравствену заштиту* (кабинете интерне медицине, офталмологије, отоларингологије, хирургије, дерматовенерологије, радиологије, пулмологије, физикалне медицине и рехабилитације и неуропсихијатрије). Поред тога ВМЦ Карабурма у свом саставу има клиничке психологе, апотеку, биохемиско-хематолошку лабораторију, располаже савременом медицинском опремом и апаратима, један објект је реновиран за болнички третман, располаже клубом капацитета 120 места и поседује велике зелене површине. Веома је значајно и то да има самостални систем грејања, кухињско-трпезариски блок, сервис за одржавање (перионица). Целина ВМЦ Карабурма има ограђени круг са пријавницом и добре саобраћајне везе са свим деловима града.

У Војном геронтолошком центру решавали би се и здравствене, социјалне и друге потребе корисника.

Смештај подразумева континуирани 24-часовни боравак за део старије популације свих категорија (покретни, полупокретни и непокретни) уз коришћење свих постојећих капацитета геронтолошког центра и капацитета ВМЦ Карабурма.

Капацитет центра би био око 200 корисника, при чему је планирано да 10%-15% буду стационарни капацитети, а 5%-10% за кориснике на палијативном збрињавању.

У оквиру Центра могао би да се реализује дневни боравак корисника који живе сами или са члановима породице, а који

Да ли ће индиго папир отићи у историју

ОСИГУРАНИЦИ У РАЉАМА АДМИНИСТРАЦИЈЕ

Деценијама у нашем војном здравству се за исписивање личних података на рецепту користи индиго-папир. У војномедицинским центрима на комплетирању папира уз које ће се подићи потребни лекови ангажовани су читави тимови медицинских сестара. За ту намену су индиго-папири (сечењем) прилагођени формату рецепта, па се елегантно истовремено исписују подаци и на до пет рецепата. Често, услед вишекратне употребе истог индиго-папира, рецепти буду исписани бледом копију, па подаци постају готово нечитљиви.

У цивилном здравству већ годинама нема ни рецепата ни индиго-папира. Здравствени осигураници једним доласком код изабраног лекара ради преписивања потребних лекова за хронична обољења решавају право на лекове за наредних шест месеци тако што им се у електронску картицу „уписује“ све оно што им следује. Они потом сваког месеца одлазе у било коју апотеку и уз помоћ картица добијају следујуће лекове. Веома је раширена појава да се здравствени осигураници јављају изабраном лекару путем телефона саопштавајући име и презиме, а онда у заказано време одлазе само да им се оно што им треба „упише“ у картицу.

Увођењем електронских рецепата лекарима је створен простор да могу пацијенти да посвете више пажње и да се окрену струци.

У војном здравству су предузете мере да се такође пређе на електронске рецепте, али су се јавиле и одговарајуће административне потешкоће. Када је прошле јесени делегација Удружења војних пензионера Србије боравила у Управи за војно здравство Министарства одбране, званичници те институције су обећали да ће се на електронске рецепте, како је планирано, прећи до краја марта ове године.

Током историје је познато да је војно здравство по много чему предњачило у односу на цивилно. Идеја о електронским рецептима је стекла право грађанства још пре петнаестак година и на томе се радило, али војном здравству, спортски речено, недостаје финансирање.

Да ли ће крајем марта ове године индиго-папир и руком исписани рецепти отићи у историју, остаје да се види. У сваком случају, што би информатичари рекли, боље је „копи“ „пејс“ него пешачки дуго исписивати нешто што само једним потезом може да се пренесе на мноштво рецепата.

З. П.

би боравили током дана уз обезбеђену здравствену заштиту, радну и рехабилитациону терапију. По потреби могло би да се спроводи индивидуална или групна психотерапија, затим социјална рехабилитација, а и коришћење клуба, рекреативних садржаја и других расположивих капацитета центра.

Геронтолошка амбуланта у оквиру Центра била би доступна корисницима центра 24-часа. Тамо би се стицао увид у здравствене и социјалне проблеме потенцијалних корисника центра као и давање предлога за смештај, остваривање права из здравственог осигурања и других потреба ове вулнерабилне популационе групе. У амбуланти би војним осигураницима било омогућено да, уз заказивање и упутом изабраног лекара ВЗУ или цивилне здравствене установе (где нема ВЗУ), једном годишње обаве систематски преглед без новчане надокнаде. Након обављених

прегледа и дијагностичко-терапеутских процедура, лекари геронтолошке амбуланте достављали би извештај и препоруке за изабраног лекара пацијента.

Војни геронтолошки центар би, према ставовима стручњака из војнопензионерске популације, организацијско-формацијски припадао Фонду за СОВО.

Удружење војних пензионера Србије спремно је да сарађује током реализације пројекта формирања војног геронтолошког центра и могло би да делегира своје представнике.

Уверени смо да ћемо заједничким снагама решити изузетно значајан друштвени проблем и тако помоћи породицама и пензионисаним старешинама који су заиста много уложили у развој земље, односно у одбрану државе. Они с правом очекују свестрану подршку како би задовољили своје основне животне потребе.

СЛАВОЉУБ СТАЛЕТЕВИЋ

Пуковник професор др Мирослав Вукосављевић, начелник ВМА

ЛИСТЕ ЧЕКАЊА НА ИНТЕРВЕНЦИЈЕ СВОДИМО НА МИНИМУМ

Радимо интензивно на стварању свих законских и осталих услова за повратак допунског рада ван радног времена у ВМА

Захваљујући хуманом гесту и сагласности породице донора у Војномедицинској академији недавно је, после дужег времена, успешно урађена кадаверична трансплантација јетре. У разговору за „Политику“ пуковник професор др Мирослав Вукосављевић, начелник Војномедицинске академије, каже да је ова трансплантација велика ствар након паузе због пандемије ковида 19 у нашој земљи, али да врхунска хирургија није новост за ВМА.

„Овогодишња трансплантација јетре је и резултат успешне сарадње цивилног и војног здравства и посебна потврда да српска медицина иде раме уз раме са свим европским и светским метрополама, као и да наши грађани увек могу да рачунају на најсавременији приступ лечењу различитих обољења, ургентних стања...“, нагласо је др Вукосављевић.

Шта можете да урадите да се повећа број трансплантација органа у ВМА?

Како би хирургија и даље остала бренд ВМА, а то је апсолутан императив у даљем раду, покренули смо процедуру и реформисали Центар за трансплантацију органа, ћелија и ткива ВМА, а ради лакше координације свих чланова тимова за трансплантацију почев од утврђивања могућности смрти, па до свих осталих бројних преоперативних и постоперативних корака. Кроз рад нашег центра унапређујемо програм донирања органа у нашој земљи, настављамо сарадњу са трансплантационим центрима у Србији (Клинички центар Србије, Војводине, ВМА...), а у интересу свих грађана који чекају на пресађивање органа, ћелија и ткива, а којима је трансплантација једини лек. Трансплантације бубрега радимо од 1996. (урадили смо досад 492), трансплантирали смо 39 јетри од 2005. године, а прошле године обележили смо и 50 година од прве трансплантације матичних ћелија у ВМА (до сада смо урадили око 1.600 свих облика трансплантације матичних ћелија хематопоезе). Прва трансплантација рожњаче је урађена 1971. године. Очна банка ВМА је отворена 2018. године, прва и једина у земљи, са свим дозволама за рад и по европским и светским стандардима. До сада су укупно урађене 202 трансплан-

Пуковник професор др Мирослав Вукосављевић
(Фото ВМА)

тације рожњаче од почетка рада. Само током прошле године у ВМА смо урадили девет сродних трансплантација бубрега, као и још једну са колегама у Клиничком центру Србије. Продужетак живота трансплантацијом како је називају – апсолутним врхом медицине, годинама је такорећи рутинска ствар за ВМА.

Због чега су пресађивања органа замрла у нашој земљи?

У највећој мери због пандемије вируса корона. Нерадо је се сећамо, али такође нерадо признајемо, да је овај вирус сада наша нова реалност. Научили смо да живимо са њим, успешно пребродили тешке године и сада свима нама у здравству предстоји рад у тој новој нормалности. Трансплантација захтева озбиљне предуслове, основне – у виду искуства, мултидисциплинарности у раду и неопходне медицинске опреме, али и друге ком-

плексне чиниоце. Најједноставније речено, пацијенти којима је урађена трансплантација су под највећим ризиком од вирусних инфекција и за њихов успешан опоравак потребни су посебни стерилни услови, почев од припреме за операцију па до постоперативног опоравка, а то је вишедневни процес. Још један од предуслова је и разумевање грађана да је могућа смрт неповратно стање, а трансплантација органа, ћелија и ткива последње решење за наставак живота великом броју људи. Пристанак на донирање органа у тренутку када се породица опрашта од најмилијих симболизује заиста најхуманији чин и потребно је да о томе разговарамо на свим нивоима грађанске свести, да апелујемо на друштвену солидарност, али и да обезбедимо апсолутно разумевање процеса трансплантације и транспарентност рада у сваком тренутку.

ВМА ће 2. марта обележити годишњицу постојања. Које нове интервенције планирате да уведете у рад?

Сумирање резултата пред рођендан ВМА увек је изједначено са прављењем планова за будућност. Претходна година за ВМА означила је повратак сјаја образовне позорнице ВМА, едукације и преноса знања на међународном нивоу, али и увођења модерних процедура на корист свих пацијената. У ВМА је одржано и неколико међународних скупова који су нам доказали да не заостајемо за светом када је савремена медицина у питању већ напротив да нове методе уводимо истовремено са колегама из Европе. Наставићемо у истом духу и у наредном периоду. На пример, минимално инвазивна хирургија је будућност која захтева савремену опрему и континуирано унапређење вештина, а корист је немерљива – смањење трошкова и могућих компликација, краће болничко лечење комотније за пацијенте... Показали смо да унемо и резултати из прошле године говоре у прилог томе да увођење савремених процедура остаје стандард у ВМА, (урологија, неурохирургија, торакална хирургија,

На ВМА ће ускоро бити отворена нова ангио-сала

офталмологија, трансплантација...). Пуштамо нову ангио-салу у рад, затим апарат зрачење крвних продуката, који до сада нисмо имали, а неопходан нам је за трансплантацију матичних ћелија хематопоезе. Тиме заокружујемо целину процеса трансплантације ћелија и независност ВМА од било кога за тај процес. Очна банка ВМА поред припреме и чувања очних ткива, беоњаче и рожњаче ће у сарадњи са одговарајућим цивилним установама радити и на чувању амнионске мембране која је неопходна за извођење многих хируршких интервенција у очној хирургији.

Због чега је значајно отварање нове ангио-сале?

Ангио-сала основни начин дијагностике кардиоваскуларних обољења од којих болује велики део наше популације и самим тим велики део пацијената који долази у ВМА припада овој групи. Савремени начин лечења укључује пре свега рану дијагностичку проблему са срцем и крвним судовима, а рад још једне, нове, најсавременије ангио-сале омогућиће нашим интервентним кардиолозима још већу ефикасност и лечење већег броја пацијената. Ово је посебно значајно за

СМЕРНИЦЕ ЗА РАД

У цивилним здравственим установама лекари ће добијати плату на основу норми које остваре. Планира ли се сличан систем бодовања за остваривање зараде у ВМА?

У складу са свим мерама Министарства здравља и нашег ресорног министарства одбране, као и надлежне Управе за војно здравство, а у складу са свим нашим специфичностима, ВМА ће по ступању на снагу Правилника о нормативима Министарства здравља донети одговарајуће смернице и за наш рад.

„нашу среду” и дежурни дан ВМА када ургентне случајеве поред саобраћајног трауматизма у највећој мери чине грађани са неким од кардиоваскуларних проблема. Хитна стања, генерално гледано, не могу да чекају и од пресудне је важности правовремено поступање, а уочавање коронарних болести на време веома често једини начин спречавања смртог исхода. Само у току последње две пандемијске године у наше две ангио-сале урађено је 4.167 процедура (стентова, баллон дилатација, коронарографије...).

Колико сте нековид пацијената збринули у пандемији короне?

Пандемијске године 2020. и 2021. за ВМА биле су у сваком смислу изазовне. Требало је кадар разместити по свим пунктовима на којима је, како сам већ говорио „куцало срце ВМА”, а у исто време у згради на Бањичком вису збрињавати све нековид пацијенте. Успешно смо се прилагодили потребама грађана онако како и доликује војном здравству и како ће увек и бити. Просечно је на болничком лечењу било око 20.000 грађана годишње и урађено је око 15.000 оперативних процедура. Треба напоменути да су углавном у питању биле хитне операције, а у нешто мањем броју заступљена елективна хирургија. На све то смо имали и просечно 60.000 специјалистичких прегледа током године. У исто време у Привременој ковид болници Карабурма лечено је око 4.700 ковид пацијената. Тек 2022. донела нам је олакшање у извесном смислу и могућност да се интензивно посвећујемо пацијентима чије је здравствено стање дозвољавало да „сачека” интервенцију.

За које процедуре су се због пандемије ковида 19 у ВМА створиле листе чекања и како планирате да их сведете на разумну меру?

Листе чекања у ВМА нису ништа веће него у цивилним установама. Међутим, осигураници Фонда за СОВО

„МАГНЕТ” ЗА НАЈБОЉЕ КАДРОВЕ

Хоће ли ускоро доћи до новог круга запошљавања здравствених радника?

По кадровском плану попуне у 2023. години планиран је пријем нових лица свих структура, а пре свега медицинског кадра (лекара, медицинских техничара...). Очекујемо да се то реализује у наредних неколико месеци.

Такође, реализован је пријем готових лекара специјалиста изузетно дефицитарних у протеклом периоду, као што су ортопеди, кардиохирурзи, анестезиолози, офталмолози... Са посебним задовољством истичем чињеницу да се наши бивши студенти – кадети нашег Медицинског факултета ВМА примају на специјализације, а неки од њих и као свршени специјалисти у клинике и институте Војномедицинске академије. Једном речју, ВМА је и даље „магнет” за најбоље кадрове.

којима предстоје интервенције које су, да тако кажем, најтраженије, за разлику од цивилних осигураника услуга не могу да добију нигде другде осим код нас. Приоритет су нам као и до сада војни осигураници и у ВМА већ дуже време радимо на томе да листе чекања сведемо на минимум. Ортопедија даје свој максималан допринос у складу са могућностима, док на очној клиници листа чекања за војне осигуранике не постоји, већ само листа заказаних пацијената.

Постоји и даље посебно интересовање грађана за неке од интернистичких прегледа, баш код специјалиста ВМА, као што су, на пример, ендокринологија, кардиологија, гастроентерологија, али приоритет морају да буду и јесу војни осигураници. Такође, радимо интензивно на стварању свих законских и осталих услова за повратак допунског рада ван радног времена у ВМА, што би значајно помогло свим пацијентима цивилним осигураницима, да дођу до „њиховог” изабраног лекара специјалисте, професора...

Докле се стигло са плановима за реконструкцију ВМА која треба да се уради захваљујући сарадњи са Немачком банком за развој?

План реконструкције зграде ВМА иде по плану, изабран је главни консултант и испред Владе Републике Србије за спровођење овог за нас веома важног пројекта одређено је Министарство рударства и енергетике у сарадњи са Министарством одбране и ВМА. Ми се надамо скором почетку радова.

Даниела Давидов Кесар
Извор: Политика

Како доћи до лека

ЗДРАВЉЕ У ПРВОМ ПЛАНУ

Здравствена установа терцијарног или секундарног нивоа која је увела лек у терапију, у обавези је да осигураннику обезбеди лек за све време примене терапије као и да прати терапијски ефекат његове примене

Једно од права које се обезбеђује из обавезног здравственог осигурања војних осигураника и чланова њихових породица, утврђених одговарајућим законом, обухвата давање лекова и помоћног материјала за лечење.

Право на лекове и медицинска средства обухвата:

- лекове са Листе лекова, који се прописује на лекарски рецепт или издају на налог на терет обавезног здравственог осигурања.

- лек се прописује у количини која је, према стању болесника и природе обољења, потребна за лечење до седам дана за акутна, односно до тридесет дана за хронична обољења (члан 17. Правилника о здравственој заштити војних осигураника и чланова њихових породица - СВЛ бр. 31. од 30.12.1994. године).

- изузетно осигураник са хроничним обољењем и терапијом леком истог интернационалног незаштићеног назива, која у периоду од годину дана пре прописивања лека није мењана, лек се може прописати у количини која је неопходна за период који није дужи од 60 дана.

- лекови који садрже опојне дроге или психоактивне супстанце, лекови који се користе у лечењу ХИВ-а, лекови из групе антинеопластика и имуномодулатора, као и лекови са посебним режимом издавања (Листа Ц) могу се прописати за период који није дужи од 30 дана.

Изузетно осигураном лицу обезбеђује се и:

- лек који није на Листи лекова а за који је издата дозвола за стављање у промет у Републици Србији само за медицинске индикације утврђене дозволом за стављање лека у промет,

- лек који није на Листи лекова, а за њега није издата дозвола за стављање у промет у Републици Србији, само за медицинске индикације утврђене у дозволи за стављање у промет у земљама Европске уније, односно у земљама које имају исте или сличне захтеве у погледу издавања дозволе за лек као у земљама Европске уније.

Осигураннику лек обезбеђује здравствена установа терцијарног или се-

кундарног нивоа на основу конзилијарног мишљења.

Здравствена установа терцијарног или секундарног нивоа која је увела лек у терапију, у обавези је да осигураннику обезбеди лек за све време примене терапије као и да прати терапијски ефекат његове примене.

Лек на основу рецепта осигураннику издаје војна апотека или друга војноздравствена установа.

Ако у пребивалишту осигураног лица, односно у месту службобања војног осигураника нема војне апотеке, односно војноздравствене установе, лек се може подићи у цивилној здравственој установи која има уговор са Ф.СОВО.

Ако војна апотека, односно војноздравствена установа нема прописан лек, фармацеут или друго овлашћено лице војне апотеке на рецепту означује да се прописани лек може подићи у цивилној апотеци, односно у цивилној здравственој установи и то овераво својим потписом и печатом установе.

Уколико војни осигураник прописани лек са позитивне Листе лекова мора да плати (ако апотека нема склопљени споразум са Фондом за СОВО), рефундација трошкова куповине лекова врши се на основу захтева Фонду за СОВО, уз фискални рачун, копију лекарског налаза и копију картице са бројем текућег рачуна.

Уколико лек не припада позитивној Листи лекова потребно је приложити и копију Конзилијарног мишљења.

Учешће војних осигураника и чланова њихових породица у трошковима здравствене заштите за лекове је 20 динара по једном паковању и 20,00 динара по једном налогу за ампулиране лекове издате у војној или цивилној апотеци.

Др С. Сталетовић

Забележено у ВМА

УСПЕШНА ТРАНСПЛАНТАЦИЈА ЈЕТРЕ

Захваљујући хуманом гесту и сагласности породице донора у Војномедицинској академији недавно је успешно урађена кадаверична трансплантација јетре.

Трансплантационим тимом ВМА руководили су начелник Одељења за хепатобилијарну и панкреасну хирургију професор др Дарко Мирковић, начелник Операционог блока са централном стерилизацијом васкуларни хирург пуковник доц. др Момир Шарац, начелник Одсека за кардиоторакалну и васкуларну анестезију потпуковник доц. др Горан Рондовић и др Ирина Брчеревић гастроентеролог хепатолог. Уз учешће инструментарки Данијеле Станимировић и Милице Младеновић многобројан медицински тим неопходан за успешан оперативни захват, који захтева искуство и мултидисциплинарност почев од дијагностике преко оперативног лечења до интензив-

Коришћење здравствене заштите у иностранству

ПОТВРДА ОТВАРА ВРАТА

Право на коришћење здравствене заштите има корисник ако је пре одласка у иностранство добио потврду о коришћењу здравствене заштите у иностранству. Потврда се издаје на обрасцу на којем је одштампано и детаљно објашњење о начину и условима за коришћење здравствене заштите у иностранству.

Војним осигураницима и члановима њихових породица који имају статус војног осигураника одговарајућим законом је регулисано и коришћење здравствене заштите у иностранству.

Професионалном војном лицу који се налази на служби, стручном усавшавању или школовању у иностранству обезбеђује се здравствена заштита која се по закону обезбеђује професионалном војном лицу у Републици Србији, уколико одредбама међународног споразума о социјалном осигурању није другачије одређено.

Здравствена заштита обезбеђује се и члановима уже породице професионалног војног лица, док са њим борава у иностранству:

1 ако је професионално војно лице на служби у иностранству дуже од шест месеци, здравствена заштита се обезбеђује у обиму у којем се обезбеђује и војном осигуранику од кога они изводе права из здравственог осигурања, за све време за које се здравствена обез-

беђује војном осигуранику;

2 ако је професионално војно лице на служби у иностранству до шест месеци обезбеђује се неопходна здравствена заштита.

Неопходна здравствена заштита, у смислу овог закона, обухвата здравствену заштиту која је одговарајућа, односно потребна за дијагностику, односно лечење болести или повреде корисника права, која је у складу са стандардима добре медицинске праксе у земљи и која није пружена, на захтев корисника права или здравственог радника, ради стављања корисника права у повољнији положај у односу на друге кориснике права, односно ради стицања посебних користи за здравствену установу или здравственог радника.

Неопходну здравствену заштиту у поступку остваривања права утврђује надлежни стручно-медицински орган.

Корисник права за време боравка у иностранству (туристичко путовање и друго) има право на коришћење

здравствене заштите на терет средстава здравственог осигурања само у случају хитне медицинске помоћи како би се отклонила непосредна опасност по живот корисника права.

Право на коришћење здравствене заштите има корисник ако је пре одласка у иностранство добио потврду о коришћењу здравствене заштите у иностранству.

Потврда се издаје на обрасцу на којем је одштампано и детаљно објашњење о начину и условима за коришћење здравствене заштите у иностранству.

Услове за издавање потврде, начин издавања, рок важења и образац потврде прописује Фонд за СОВО.

Корисник права коме је за време боравка у иностранству пружена хитна медицинска помоћ, а боравило је у иностранству без издате потврде, нема право на накнаду трошкова хитне медицинске помоћи у иностранству.

Трошкове хитне медицинске помоћи кориснику права у држави са којом Република Србија има потписан споразум о социјалном осигурању којим су обухваћени корисници права, а боравило је у тој држави без претходно издате потврде, плаћа Фонд за СОВО, а сноси их корисник права по поднетом захтеву за накнаду трошкова од стране Фонда.

Уколико корисник права за време боравка у држави са којом Република Србија нема потписан споразум о социјалном осигурању или држави са којом Република Србија има потписан споразум о социјалном осигурању којом нису обухваћени корисници права, користи хитну медицинску помоћ у стационарној здравственој установи, под условима прописаним законом, може је користити у иностранству само онолико времена колико је потребно да се оспособи за здравствено безбедан повратак у земљу.

Оправданост болничког лечења цели надлежна лекарска комисија.

Корисник права остварује у иностранству право на набавку лекова, медицинско-техничких помагала и имплантата који су неопходни у случају хитне медицинске помоћи у складу са међународним споразумом.

Из средстава здравственог осигурања надокнађују се трошкови за остваривање права на здравствену заштиту у држави са којом Република Србија нема потписан споразум о социјалном осигурању или држави са којом Република Србија има потписан уговор о социјалном осигурању којим нису обухваћени корисници права највише до износа за коришћење тих права у Републици Србији, под условима прописаних Законом, а на основу налаза, оцене и мишљења надлежне лекарске комисије.

Професионалном војном лицу који се налази на служби, стручном усавшавању или школовању Фонд за СОВО рефундира трошкове за остваривање права на здравствену заштиту у пуном износу.

Др Славољуб Сталетовић

не и постоперативне неге пацијената, чинили су и анестетичари заставник I класе Милан Марковић, заставник I класе Бобан Каличанин и Бојана Којичић, медицински техничари Наташа Марковић, Жељана Шеатовић, Јовица Јовановић, Мирјана Бојовић и Горица Арсеновић.

Допринос ВМА развоју републичког програма трансплантације чини девет living трансплантација бубрега урађених током 2022. године, а хируршки тим ВМА учествовао је и у трансплантацији бубре-

га у Клиничком центру Србије. Од 1996. године у ВМА урађене су 492 трансплантације бубрега, од 2005. године и прве трансплантације јетре трансплантирано је 39, док је у претходних 50 година урађено више од 1600 свих облика трансплантације матичних ћелија хематопоезе. Такође, у ВМА у периоду од 1971. до 2002. године успешно је урађено више од двеста трансплантација рожњаче, а од формирања Очне банке ВМА још две трансплантације.

Из ратног дневника генерал-пуковника
Небојше Павковића

НАПАД У РЕЈОНУ КАРАУЛА „КОШАРЕ“ И „МОРИНА“

После јаке артиљеријске припреме са територије Албаније, из правца Тропоје, отпочео је напад на делу границе од Карауле „Морина“ до Карауле „Кошаре“. Ватру наводе хеликоптери НАТО-а. Фронт напада је око осам до 10 километара, а у првом ешалону је ангажована шиптарска бригада, јачине око 800 до 1.000 људи, међу којима је уочено и око 100 муџахедина.

Испред врата моје собе чујем разговор а затим и куцање на врата. Ађутант Мирко подсећа ме да је време за припрему за пут. У 4.55 часова стижем у Оперативни центар Приштинског корпуса. Сви су на радним местима. Генерал Лазаревић је са групом сарадника, нагнут над топографском картом. Када ме је угледао, долази и каже: „Изгледа да су ови већ кренули у напад. Око 4.05 часова извршена је снажна ватрена припрема са територије Албаније по рејону караула 'Морина' и 'Кошаре'. Очекујем да ми се јаве пуковник Живановић и мајор Шљиванчанин“.

Гледам у карту на столу – „Одлука команданта Приштинског корпуса за одбрану“. Знаш да у тим рејонима има довољно снага и да могу да прихвате први удар. Ако се заиста ради о копненој агресији у рејону ових караула, одбрану организују Други моторизовани батаљон 125. моторизоване бригаде и 113. војнотериторијални одред. По дубини, у рејону села Црнобрег је Бригадна артиљеријска група „125“ и Противоклопни одред „125“. У рејону Дечана је Први моторизовани батаљон 125. моторизоване бригаде, Први батаљон војне полиције Прве армије и 177. војнотериторијални одред. У рејону Ђаковица – село Љуг Бунар – село Поношевац је Корпусна артиљеријска група „2“.

Гледам у карту и кажем Лазаревићу: „Једино што нас може изненадити је том правцу је авијација и интензитет њеног дејства. Имамо довољно снага и одговарајућу артиљеријску подршку“. Подсећам га да је на Јуничким планинама сада велики снег и да је кретање скоро немогуће. Одлажем одлазак на пут док се не јави командант 125. моторизоване бригаде, Живановић. Хоћу да чујем информације из прве руке. Коначно, у 5.15 часова јавља се Живановић и реферираше генералу Лазаревићу. Слушам реферисање на интерфону.

Заустављен даљи продор ШТС

„У 4.00 часа са територије Албаније, из правца Тропоје, отпочео је напад на делу границе од Карауле 'Морина' до Карауле 'Кошаре'. Претходно је извршена јака артиљеријска припрема, која још траје, од стране Оружаних снага Албаније. Ватру

наводе хеликоптери НАТО-а. Фронт напада је око осам до 10 километара, а у првом ешалону је ангажована шиптарска бригада, јачине око 800 до 1.000 људи, међу којима је уочено и око 100 муџахедина. Јединице нису изненађене, али су због јаке артиљеријске ватре напустиле неке положаје на првој линији фронта. Терористи су на правцима успели да уђу у дубину наше територије око 300 метара, где је заустављен даљи продор. Ценим да је закснило правовремено дејство наше артиљерије. Последица по наше јединице за сада нема. Предузимам мере на стабилизацији одбране“, реферисао је Живановић.

Било ми је све јасно и нисам имао питања. Лазаревић му је издао допунске задатке. Морао сам да кренем за Београд. Кажем Лазаревићу да није добро што су терористи ушли на нашу територију јер то може утицати на морал свих јединица и зато о томе не треба причати. Свестан сам да су јединице морале да се повуку на повољније положаје да не трпе губитке. Сада их треба истерати са наше земље. Наређујем да у Команду 125. моторизоване бригаде што пре пошаље екипу старешина из Корпуса да помогне пуковнику Живановићу. Начелнику артиљерије, пуковнику Вранићу, наређујем да хитно, по својој процени и одлуци, реализује све планиране ватре Артиљеријске групе вишецевних бацача ракета „Оркан“ по очекујући рејонима ШТС на територији Албаније и по рејонима где су се уклинчили и да увече дејство бригадне и корпусне артиљерије.

Крећем на пут и наређујем генералима Лазаревићу и Ђаковићу да ме непрекидно извештавају о стању и променама на граници и да ми у Београд пошаљу телеграм о пресеку стања у 14.00 часова. Док путујем, размишљајем да ли су планери НАТО-а намерно одредили 9. април, Велики петак, да крену у копнену агресију.

Преокупиран размишљањем о догађајима на граници, површно прегледам остале информације. У 0.46 часова гађани су магацини у Бубањ Потоку на улазу у Београд, у 1.05 часова складиште „Југопетрола“ а у Смедереву, а у 1.15 часова бомбардована је фабрика „Црвена Застава“ у Крагујевцу. Са пет разорних пројектила уништени су погони „Монтажа“, „Лакирица“, „Ковачница“, „Застава енергетика“ и

други. Према проценама, око 30.000 запослених остало је без посла. Од силине експлозије оштећена су 64 цивилна објекта у околини фабрике. Према непотврђеним подацима повређена су 124 радника.

Зауставити оперативни развој непријатеља

Планирао сам да до Београда прегледам реферат који су ми припремили оперативци Армије. Написан је на двадесетак страница. Многе податке из реферата знам напамет. Док читам, мисли ми се враћају на границу. Јединице 125. и 549. моторизоване бригаде од првог дана успешно се боре на самој државној граници и по дубини Космета. Са почетком агресије почела су и терористичка дејства са територије Албаније. Почетком овог дана достигла су врхунац ескалације. До сада су наши граничари одбили више напада и покушаја упада ШТС са територије Албаније које су подржаване од Оружаних снага Албаније и авијације НАТО-а.

Сада ме мучи дилема због чега су ШТС изабрале два неповољна тактичка правца за напад на копну. Да ли се ради о тактичкој варци да би скренули пажњу наших снага, а да напад главних снага и продор планирају на Ђаковачком правцу, у рејону караула „М. Војиновић“, „Ђафа Прушит“ и „Годен“. На овим правцима земљиште је повољније, путеви квалитетнији и брже доводе до Ђаковице. Размишљајем да назовем Лазаревића и подсетим га на такву могућност. Одустајем јер знам да је и њему то познато. Размишљајем да ли је добра моја одлука да са Артиљеријском групом вишецевних бацача ракета „Оркан“ гађам агресорове колоне које се крећу ка нашој граници. Желим да постигнемо изненађење, зауставимо покрет и оперативни развој њихових јединица. Путевима на територији Албаније су лошег квалитета. Нема услова за обилазак зарушених деоница и порушених мостова. Пуковник Вранић је врстан артиљерац. Добро је планирао ватре и обезбедио њихово сигурно осматрање. Системом „Оркан“ може да гађа циљеве до 60 километара, односно до линије Кукс–Бајрам Цури. На тој дубини су распоређени сви значајни војни циљеви Оружаних снага Албаније који могу да угрозе јединице Армије и територију Косова и Метохије.

Закључујем да је моја одлука исправна. Савест ми је чиста, јер се по свим међународним законима територија са које напада агресор сматра непријатељском.

Очигледно је да планери НАТО-а нису одустали од идеје коју су 1998. године заступале вође шиптарског терористичког и сепаратистичког покрета: да главни коридор, између Албаније и Космета, буде Бајрам Цири–Тропоја–Кошаре–Јуник–Јабланица–Дреница. На том правцу је и 1998. године покушан продор највеће шиптарско-терористичке групације од око 900 терориста. Циљ је био да на том правцу направе „хуманитарни коридор“, којим би се, наводно, дотурала хуманитарна помоћ цивилном становништву. У ствари, тим коридором би „вршљали“ разни „хуманитарци“, инструктори, плаћеници, на њега би се допремало оружје за ОВК.

Логика је добра, али провидна. Добро сам знао да је у Јабланичком крају најјача оперативна зона и највећа концентрација ШТС. Имала је девет бригада, груписаних на релативно малом простору. Према њиховом размишљању, требало је „само“ прећи државну границу, савладати простор од седам-осам километара, и наћи се у Јабланици. Подршку би им пружали терористи Рамуша Харадинаја, који би нападима у леђа и бокове наших јединица омогућили пробој и спајање са ШТС у Јабланици и Дреници.

Данас та замисао није реална. У Јабланици нема више јаких формација ШТС које могу „припомоћи“ агресорима са границе.

Јака концентрација иза границе

Размишљам и о могућности да је ова исхитрена авијација НАТО-а да ШТС крену у копнену агресију, смишљена да провере чврстину наше одбране и способност ШТС да изводе класичан напад. Њима то и није било тако важно. Ништа их не „кошта“ да у прве борбене редове „гурну“ Шиптаре као „пробни балон“. Да провере шта могу да учине за њих, али и за своју „републику“.

Без обзира на овакво размишљање, знао сам да овај напад није ни безазлен ни безопасан, и да је НАТО припремио респективне снаге за овај покушај упада на Косово и Метохију. Досадашњи обавештајни подаци говоре да се у рејону Бајрам Цири–Тропоја налази концентрисано око 15.000 ШТС и око 8.000 припадника војске и МУП-а Албаније. Поред тога, у Албанији је лоцирано око 12.000 војника НАТО-а, са око 15 тенкова М-1 „Абрамс“, 20 оклопних транспортера „Бредли“, 30 борбених хеликоптера „Апач“,

већи број транспортних хеликоптера, 27 вишецевних бацача ракета „Атаск“ и борбених авиона А-10. Од 12.000 војника 5.300 су из америчког континента „Алијед Форсе“.

Због тога још једном у глави „вртим“ филм о могућем сценарију извођења напада копнених снага на зону одбране 125. моторизоване бригаде и Седме пешадијске бригаде. Пре почетка напада уследила би снажна артиљеријска припрема и подршка ваздушних снага по циљевима на читавој дубини одбране. Циљ је пробијање одбране на фронту између караула „Морина“ и „Кошаре“ и стварање мостобрана до линије Јуник–село Поношевац. То агресору за сада није успело. Укљино се на појединим правцима и до 300 метара, али није остварио основу мостобрана. Даљи сценарио је да уведе снаге другог ешалона из састава НАТО-а и продужи дејства ка Јабланици и Радоњичком језеру, да се споји се са ОВК у рејону Јабланице и Клине и да тако створи услове за продужење напада ка централном делу Дренице.

Ако би му успело да створи мостобран и уведе снаге другог ешалона, јединице 125. моторизоване бригаде око Ђаковице и Пећи биле би раздвојене, а део јединица око Дечана окружене и блокиране. Остварени мостобран, авијација би непрекидно подржавала. Истовремено из Албаније би се вршило „упумпавање“ свежих снага које би шириле коридор и територију и ударима у бокове Седме пешадијске бригаде, 549. моторизоване бригаде и 252. оклопне бригаде одсецале главне снаге Приштинског корпуса у првом појасу одбране. Починем да се презнојавам. Као да се то већ догађа. Враћам се у реалност. Јединице 125. моторизоване бригаде „изнеле су терет“ противтерористичке операције током 1998. године. То је јединица прекаљена у борбама, са обученим војницима и неустрашивим и способним старешинским кадром. Тренутна ситуација „затекла“ је Бригаду у ситуацији да је са 2/3 снага посела зону одбране. Остале снаге су формиране у три борбене групе које су биле ангажоване на разбијању ШТС у рејонима Бајгора–село Стари Трг, планина Чичевица–Клина и село Јабланица–Дечане.

Противнапад наших снага

Бригада је, без обзира на ове околности, организовала одбрану у захвату граничног појаса, а остале јединице стигле су у рејоне

одбране. Јединице Бригаде у првом ешалону одбране нису изненађене. Тактичким мерењем мање јединице су извучене на погодне положаје и сачуване од почетног удара. Уклињене групе ШТС не представљају опасност. Сада су као у мишоловци. Због неповољне конфигурације терена и великог снега немају могућност да направе продоре у дубину одбране. Њихове позиције су лоциране. Сада су мета наше артиљерије. Пре стоје добри услови за њихово уништење пре него што се извуку назад на територију Албаније.

Моје размишљање прекида звоњава телефона. Јавља се Лазаревић да реферише о догађајима на граници. Одмах ми каже да нема последица по наше снаге и наставља: „У 6.30 часова у рејону караула ‘Кошаре’, код граничног камена Ц-4/6, на објекту Маја Глава, поновљен је класичан напад на јединице 53. граничног батаљона. Успели су да пробију положаје на граничној линији, али су заустављени на око 50 до 100 метара од граничне линије. Око 6.50 извршени су снажни удари авијације и артиљерије по објекту Раша Кошарес (тт 1.385). Због неповољног тактичког положаја, наше јединице су се повукле на објекат Ливади Шабанит. То је угрозило зону одбране батаљона. Уследио је противнапад наших снага које су повратиле изгубљене положаје. Пуковник Трајковић, руководилац командне групе, стигао је на лице места у 8.00 часова. У току противнапада лакше је рањен потпуковник Драган Томић и четири војника. Сви су збринуте. Тренутно стање је под контролом“, реферишао је Лазаревић у једном даху. Наставио је да објашњава „да су предузете мере на стабилизацији фронта и одбране у рејону 53. граничног батаљона и Друге моторизоване чете 125. моторизоване бригаде, да је боље организовано садејство између јединица, упућен је Батаљон војне полиције Прве армије на караулу ‘Кошаре’, Вод борбених возила ‘З’ и Стрелачки вод из састава Другог батаљона 125. моторизоване бригаде у рејон села Батуша“.

Док ми је Лазаревић говорио, у свести сам формирао слику где се шта догађа на терену, јер сам добро познавао све објекте и ознаке граничних камена којима се означена државна граница.

„Да ли то јењава, или се наставља истим интензитетом?“, питам. Лазаревић објашњава да је напад ШТС заустављен и да су предузете мере да јединице ојачања што пре стигну на лице места. „На Караулу ‘Кошаре’ кренули су команданти 53. граничног батаљона, мајор Шљиванчанин и 125. моторизоване бригаде, пуковник Живановић. Горе је снег преко једног метра. Ови идиоти су пре пола сата бацали касетне бомбе. И ја се спремам и идем тамо“, рекао је Лазаревић.

Упозорио сам га да се чува и питао, „како је небо“ изнад Парафина. Одговара да је „чисто“ и каже: „Овамо очекујемо нове нападе. ‘Сена’ је јавила да је од 9.00 часова појачана извијачка активност АWAKS-а изнад територије Албаније и долазак веће групе авиона“.

Наредио сам да се јави са новим информацијама и када ја стигнем у Београд.

Биолошко оружје

МЕТОДЕ И СРЕДСТВА ПРИМЕНЕ

Тероризам је специфичан облик агресивних дејстава против народа, материјалних добара и животне средине неке земље у миру, ванредним приликама и рату

Пише:
др Владимир Пејак,
генерал-мајор у пензији

Злоупотреба савремених научних до-стигнућа у области биологије, молекуларне биологије, медицине, имунологије, генетике, хемије, фармације и биоинжињеринга налазе примену у производњи и усавршавању биолошког оружја за биолошки рат који би водио „неко други“. Мада се ради о забрањеним средствима ратовања, биолошки агенси се ипак могу користити у тајним ДТД у оквиру стратегије и тактике специјалног рата и локалних ратова.

Диверзанско-терористичка дејства (ДТД) као облик испољавања специјалног рата имају своју доктрину, стратегију и тактику. Она имају своју организацију, снаге и средства, своју методологију извођења. Тајна ДТД хемијским и биолошким оружјем имају дугу традицију јер су стара колико и људска цивилизација. Међутим, диверзије и терористичке акције у савременим условима као добро осмишљене, планиране, припремане, беспрекорно организоване, намерне, злочиначке које изводе специјалне снаге, дефинисане су тек у 20. веку, шездесетих година, као облик специјалног рата. Искуства су показала да је у ванредним приликама, и у периоду припреме за рат долазило до убацивања ДТГ у земље на које се припремала агресија. Логично је претпоставити да ће протагонисти специјалног рата и потенцијални агресори чинити то исто и да би тим снагама ставили у задатак, између осталог и употребу биолошких средстава. У току самог рата агресор би вероватно изводио бројне тајне диверзантске тактичке акције, између осталог и биолошким средствима.

Уколико би се у току саме агресије, напредовање агресора одвијало планираном динамиком, нападач највероватније не би имао разлога за примену биолошког оружја у тој фази рата јер би због ретроградног дејства могла и њему самом да нанесе губитке и да успоре напредовање. У народноослободилачким ратовима, као што је искуство показало, агресор не може војном силом да држи под контролом већи део окупиране територије, па би могао да прибегне употреби биолошког оружја у циљу дуготрајног и систематског исцрпљивања и слабљења ослободилачких снага. Агресор би у том случају изводио ДТ акције преко специјално обучених и убачених снага. Могући циљеви би били: водоводи, складишта хране, ваздух, биљни и животињски свет. Избор биолошких агенаса пао би највероватније на узрочнике заразних болести који се и иначе могу наћи на терену и где постоје одомаћена ендемска жаришта јер то у доброј мери прикрива злочин.

Тајна употреба

У бројним неразвијеним земљама постоје неерадицирана ендемска жаришта заразних болести која чине изванредну погодност за прикривену примену биолошких агенаса, исте врсте али измењених карактеристика (разним физичко-хемијским поступцима). Тако би се распламсала епидемија заразних болести која би се морала сврстати у спонтане (ненамерне) или природне појаве.

Природа је богата изворима који изазивају до сада непознате или мало изучаване болести људи, животиња и биљака. Најчешће су то арбо-вируси који се преносе инсектима који се данас интензивно

проучавају и за које се верује да их има за сада више од 200 разних типова а откривено их је до сада свега 60. И ова новост би се могла прогласити случајем а не агресијом ако би се утврдила епидемија непознате заразне болести.

У завршној фази рата, у току повлачења агресорских снага, агресор би могао прибећи тајној тактичком примени биолошког оружја у циљу што безбеднијег извлачења сопствених снага или одмазде према победнику у рату.

Диверзанско-терористичка дејства РХБ средствима су по својој природи и замисли тајне акције које се изводе са дистанце и без званичне објаве агресије, али и у току борбених дејстава. Тешко их је открити а још теже доказати да су изведене намерно, плански и организовано. Зато се највећи број таквих акција и дејстава проглашава удесима, несрећама или природним појавама. У таквим дејствима избегавају се одредбе међународних забрана и осуде јавног мњења.

Диверзантска и терористичка дејства имају много сличности по начину извођења, објектима и циљевима напада и средствима извођења акција, а разликују се само по томе што диверзантска дејства изводе специјалне формацијске јединице из састава оружаних снага, учесници или у току рата, док терористичка дејства изводе разне нерегуларне снаге, политичке организације, удружења, појединци, емиграција, криминалци, мафија и др. Терористичка дејства постају одлика савременог доба у оквиру специјалних, тајних операција специјалног рата.

Тероризам је специфичан облик агресивних дејстава против народа, материјалних добара и животне средине неке земље у миру, ванредним приликама и рату. Тероризам је ефикасна метода „интервенције“, када се унутрашње слабости издигну на степен ванредног стања у земљи, па се тој из вана створеној неповољној унутрашњој ситуацији притиче „у помоћ“ извана ради спасавања поретка. У ствари, тежи се стављању те земље у политичку и економску зависност, односно остваривању својих интереса. Он се остварује уз помоћ емиграције и ослонац на унутрашњег непријатеља или посебно организоване и припремљене снаге у земљи у којој се изводе те операције. Терористичке акције најчешће изводе: плаћеници, чланови терористичких организаци-

ја, екстремна емиграција, криминалци, верски фанатици, занесењаци и други отпадници друштва из земље против које се изводе та дејства. Обично су организовани у терористичке групе, не бирају методе, средства и циљеве. Њихова обука се изводи далеко од насељених места, у строгој тајности, добро је осмишљена, добро организована, високо стручна и сурова. Обука и опрема спадају у ред најсавременијих. Селекција је строга јер се у саставу тих снага могу наћи само најбољи, најстручнији и најбруталнији појединци.

Диверзије које се изводе забрањеним средствима као што је биолошко оружје морају се третирати као злочин према људима и према животној средини.

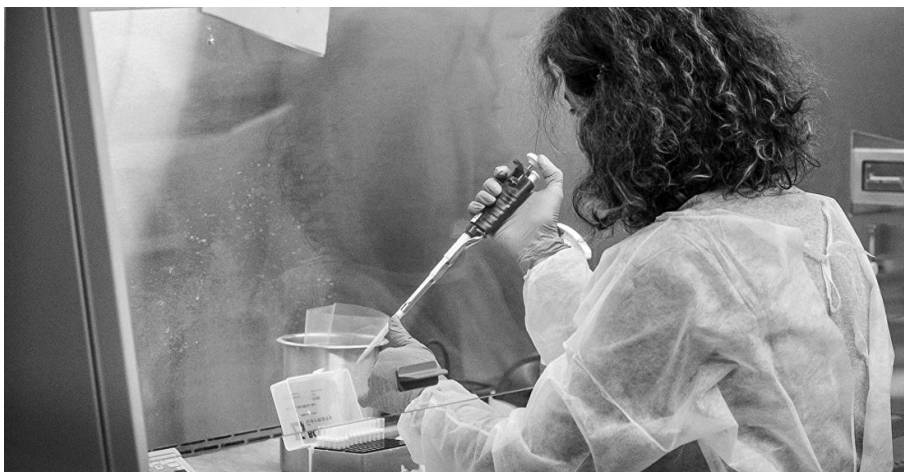
Основне карактеристике ДТГ

Диверзанско-терористичка дејства НХБ средствима произилазе из два основна разлога: природе диверзија као тајних акција, при чему извршилац акције треба да остане непознат ако би му се омогућило да напусти место злочина јер се ради о неконвенционалном и забрањеном средству рата и диверзији. Савремена средства за преносење агенаса најчешће подлежу невидљивом самоуништењу. Латентни период инкубације омогућава извршиоцу да на време напусти место извођења акције, а истовремено отежава или чак онемогућава благовремену и тачну детекцију присуства агенаса у води, храни или животној средини. Тиме су знатно умањене могућности благовремене заштите.

Тајност диверзија биолошким агенсима обезбеђује се и чињеницом да се такве акције планирају и изводе на ендемским подручјима. Тако се избегавају осуде диверзантских или терористичких дејстава када се докаже присуство агенаса.

Многе земље су у новијој историји подносиле оптужбе ОУН да је на њиховој територији изведена диверзија ХБ средствима, али те своје оптужбе нису никада могли да докажу, па је у јавном мњењу остала само сумња а изостала санкција.

У квалитативном и квантитативном смислу, захваљујући техничкој савршености средстава преноса биолошких агенаса могуће је једновремено или у краћим временским размацима захватити више објеката или већа подручја. Нарушавањем еколошког система омогућена је и квалитативна компонента свеобухватности. Нарушавањем еко-система може се изазвати слабљење морала становништва, дезорганизација и пометња, нарушавање друштвене и јавне дисциплине, обезглављеност органа власти и јавних служби што све може да изазове комплексне по-

Истраживања у области биолошког оружја нису заустављена

следице привредног и политичког карактера.

Агресивност је посебно наглашена. Акције се изводе прецизно, смело, дрско и брутално. Агресивност произилази и из природе биолошког агенса: висока биолошка активност, подмукло дејство, брзо ширење инфекције, тренутна појава огромног броја заражених особа. Комбинованом применом РХБ средстава може да се нападне целокупно становништво у више региона и истовремено контаминира или уништава биљни и животињски свет.

Снаге за извођење диверзантских дејстава спадају у групу специјалних снага. Оне се лако трансформишу, условавају или проширују са неофицијелним организацијама, наменском агентуром, специјалним снагама у другим државама, државним органима и институцијама, као и са ДТД и ТО и емигрантским организацијама.

ДТД у служби специјалног рата, захваљујући развоју науке и технологије, достигле су неслућене размере и могућности. Диверзантска средства представљају највећа достигнућа савремене науке. Њихова разорна моћ, уништавања или онеспособљавања живог света и материјалних добара је огромна, а начин употребе свестран.

Средства се не морају непосредно примењивати против људи, већ се могу примењивати и посредно, преко биљних култура, животињског света, индустријских и пољопривредних објеката, воде и хране. Поткопавање економске моћи земље и њено стављање у економску зависност јесте стратешки циљ таквих ДТД. Стога се све више говори о својеврсном геноциду над екосистемима и животној средини тзв. екоциду.

Подмукло својство

Званичне доктрине великих сила и њихових савезника третирају употребу НХБ средстава у диверзијама само са одбрамбеног аспекта. Међутим, те доктрине детаљно разрађују организацију, могућности, начин извођења, начин материјално-техничког обезбеђења и ефекте таквих акција, гледано чисто са војног аспекта, тврдећи да то може да употреби само „она друга страна“.

Суштински, диверзије НХБ средствима разрађене су као и сва остала питања у званичним војним доктринама. Усвајањем доктрине специјалног рата који у више ва-

ријанти показује сву своју бруталност степеног и тајног и посредног наступања, званичних државних администрација, емиграције, обезвлашћених политичких партија, терористичких група, криминала и мафије.

Упркос међународним забранама оружја за масовна уништавања, она имају истакнуту улогу и место у ДТД у облику реализације садржаја и програма специјалног рата у време релативног мира. ДТД употребом биолошких агенса сврставају се у субверзивни рат. Подмукло својство неких биолошких агенса чине их веома подесним јер могу проузроковати распрострањене губитке, а својим закаселим деловањем да омогуће извршиоцу да избегне откривање.

Рат који би се водио средствима за масовна уништавања, био би неконвенционалан, нерегуларан и правно недопуштен, са још несагледивим последицама за човечанство и његову животну средину на планети Земљи.

Већина патогених микроорганизама проузроковача смртоносних и несмртоносних заразних болести могу се из стања суспензије у некој течной средини или сувог стања (добијеног посебним поступцима исушивања) претворити у био аеросол, односно суспензију честица у атмосферском ваздуху. Тај инфективни аеросол патогених микроба служи за контаминацију ваздуха и вештачко инфицирање људи и животиња преко дисајних путева. При томе се контаминира и површина биљака, земљишта, воде и намирница. Инфекција у овом другом случају се код људи шири контактом или употребом контаминираних воде или хране преко дигестивног тракта. Биосеросол могуће је покрити велике површине и проузроковати масовна обољења људи и животиња, па и биљака са високим леталитетом оболелих, па се такав вид напада сматра најефикаснијим.

Број и врсте биолошких агенса који би се потенцијално могли применити као биолошко оружје далеко је мањи и селективнији у односу на оне који природним путем, спонтано, изазивају обољења. У том смислу су постављени врло строги захтеви које треба да испуњава потенцијално биолошко оружје:

- високу вируленцију, односно инфективност (тј. да се што мањом инфективном дозом проузрокује болест);
- стабилност (да пружају сигурност у то-

ку производње, складиштења и транспорта);

- да се лако и масовно могу производити;

- да увек дају жељене ефекте;

- лака применљивост (расејавање);

- одржавање вирулентности и стабилности, након расејавања, у различитим срединама;

- ефикасна заштита сопствених снага;

- отежана, компликована или немогућа детекција и идентификација за нападнуту страну;

- што краћи инкубациони период;

- што краћи и предвидив опстанак у контаминираној зони (ако се планира брзо заповедање територије од стране нападача);

- способност инфекције више врста организама (људи, животиња и биљака);

- способност уношења у нападнути организам на више начина;

- проузроковање жељеног психолошког ефекта поред биофизичког и економског;

„Непознате болести“

Највећи број до сада приказаних биолошких агенса не испуњава све поменуте критеријуме, али највећи број пожељних особина имају сви који се налазе у арсеналима великих сила.

Ти недостаци се у новије време решавају новим научним достигнућима у области молекуларне биологије и генетског инжењерства. Тако се данас све више рачуна на квалитативно ново биолошко оружје, посебно погодно за прикривену примену у ДТД у миру (специјални рат) и у рату (нарочито локалном) чију суштину износимо:

Резултат чине: нови биолошки агенси, повећане токсичности, вирусносне бактерије, бактерије отпорне на антибиотике, биолошки агенси измењених биолошких својстава.

Применом ових биолошких агенса појавиле би се епидемије до данас „непознатих“ заразних болести; детекције и идентификација узрочника тих болести би биле за сада немогуће и не би ишле даље од индикације да постоје неки нови микроорганизми; превенција (имунизација) и лечење оболелих би били неуспешни; смртност би била веома висока.

Данас то нису више теоријске него и практичне могућности високо специјализованих лабораторија у којима раде познати научни радници и војни стручњаци. Ова истраживања су започета 70-тих година 20. века и раде се у оквиру истраживачких програма савремених научних институција широм света у мирнодопске сврхе. Међутим, постоји реална могућност злоупотребе ових научних открића у агресивне сврхе.

Смишљеном генетском манипулацијом могу се битно изменити антигена својства микроба; њихова повећана резистенција на лекове (нарочито антибиотике) па би се развила слика до тада непознатих заразних болести које су веома резистентне на основну и специфичну терапију. Најзад, може се појавити сасвим нова заразна болест као што је био случај са „Мајмунском zarazом“ (Марбург хеморагична грозница која се истовремено појавила 1967. у Марбургу, Франкфурту и Београду а вектори су били мајмуни уловљени у природи и служили за експерименте).

Из МО Бежанијска коса

УПОРНИ У РЕШАВАЊУ ПРОБЛЕМА

Због пандемије вируса корона рад МО Бежанијска коса, ангажовање на терену било је у протеклих годину дана редуковано. Седнице су углавном спровођене телефонским путем, слањем СМС порука и личним контактима. Превладала коректна, конструктивна и по садржају свеобухватна размена мишљења, све у циљу да се одржи јединство организације и да се постављени задаци успешно реализују.

Дистрибуцијом стотину и десет примерака гласила „Војни Ветеран“, не мали број чланова био је у могућности да се обавести о конкретним информацијама. Наглашена је неопходност да се ПИО врати под окриље Фонда за СОВО, односно у систем одбране. Исказано је незадовољство решавањем стамбених проблема војних пензионера. Од њих 3.169 који су поднели молбу за стан 1.809 нема кров над главом, а 1.360 је делимично решило стамбени проблем.

Речено је да здравствено збрињавање и третман војних пензионера и њихових чланова породице у војно-здравственим установама није одговарајуће. Позитиван примера је војна амбуланта на Бежанијској коси. Закључно са децембром 2022. године МО „Бежанијска коса“ броји 602 члана, од чега седам нових. Пружа се неопходна помоћ породицама преминулих војних пензионера, старијим и болесним келегама и решавању других личних проблема по разним основама.

Поводом 29-годишњице Општинске организације УВПС Нови Београд, шесторица чланова из Месне организације добило је вредна признања једну повељу, две плакете, две захвалнице и једна новчана награда.

На седници је донет и План тежисних активности у 2023. години.

М. К.

Скуп војних пензионера Звездаре

УЗ ПАТРИОТСКЕ ПЕСМЕ

Поводом Дана државности Србије у просторијама Општинске организације Звездара приређен је свечани скуп на којем је о значају државе и вековној борби нашег народа за слободу говорио председник те организације Милован Лалић.

Своје песме са патриотским набојем казивала је потпредседник те организације Милка Шолаја.

Дружење је настављено уз пихтије које је приредио Бранислав Ковачевић.

З. П.

Новости из Панчева

СВЕ БОЉИ РАД АКТИВА ЖЕНА

Актив жена у Панчеву је основан на предлог Градског одбора УВПС. Та организацијска целина створена је зарад дружења и других активности и окупља удовице војних лица, које су чланови УВПС.

Циљна група је око 180 жена од којих активно учествује део њих. Актив жена је осмишљен тако да првенствено истакне афинитете жена. У њему делује неколико секција: кулинарска, литерарна и за ручну радиност.

Један од циљева актива жена је и да се успостави сарадња са другим активима у граду и околини, како би разменом искустава, побољшали рад. Прошле године актив је учествовао на Данима Вајферта на изложби ручних радиности, књига и слика. Ове године, 14. фебруара, на дан Светог Трифуна, учествовале су у Долову на 25. Винаријади. Вече је обилувало раскошним програмом, добрим вином и музиком. Остало је забележено што на сликама што приповедањем повољних утисака.

На конкурс града Панчева актив је добио средства за рад у висини од 100.000 динара, од којих су обезбеђе-

ни један лап-топ, пројектор и платно, решо и кувало за воду. Тиме је обезбеђено боље функционисање актива.

У оквиру актива је изабрано и руководство. Координатор је Ранко Митровић, а председник Јасмина Ћирковић.

Председништво актива је донео одлуку да чланице које се нађу у независном здравственом положају, привремено посете њихове делегиране колегице, како се не би осећале запостављено и усамљено. Градска организација УВГ доделила им је помоћ од 10.000 динара.

У оквиру активности настоји се да се осмисли време и места дружења, које подразумева и спортске активности. Актив жена је почео са радом у 2022. години, а већ има визију како би све то требало да функционише и да се развија, а можда и да послужи женама у другим градовима да своје време осмисле како би квалитетније проводиле живот. Посетама женама у другим градовима боље би упознале садржаје рада других актива и представиле своје активности.

Ј. Ћ.

Батајница

ХУМАНОСТ НА ДЕЛУ

МО УВП Батајница је и ове године више пута реализовала акцију обиласка болесних и непокретних чланова те организације.

У децембру прошле и јануару ове године вредни војни пензионери Батајнице обишли су 17 чланова, уручили им скромне поклоне. Тиме су исказали хуманост и пажњом им нагласили достојанство јер у овим тешким временима нису заборављени. Новчана средства за ову активност су обезбеђена из фонда организације. У разговору са болесним и оболелим члановима колеге које су их обилазиле информисали су их о раду УВП, њиховим правима и обавезама које се односе на одређене надокнаде по свим животним питањима. Чула су се и веома дирљиве приче из дубине душе.

Иначе ова организација је непрестано активна више од 10 година. Својим активностима и предлозима чини значајне кораке на плану унапређења статуса и свакодневног живота војних пензионера.

Р. С.

Делегација УВП Ниша у општини Пантелеј

ДОГОВОР О АКТИВНОСТИМА

Председница нишке градске општине Пантелеј Наташа Станковић, 27. фебруара сусрела се са руководством Градске организације удружења војних пензионера Ниша. Састанку су присуствовали председник Гр.Орг. УВПС Ниш Зоран Јашовић и председник Месне организације УВП „Чаир“ Властимир Цветковић.

У веома срдечној атмосфери председница општине је обавештена о активностима Гр.Орг. УВПС Ниша у 2023. години. Речено јој је да УВП у граду представља респективну снагу. Истакнуто је да се члановима УВП пружа правна помоћ у решавању статусних питања, затим у областима стамбеног и здравственог обезбеђења, да се онима са најмањим примањима додељује солидарна помоћ, за коју удружење издваја 40% од укупне чланарине. Било је речи и о неговању слободарских традиција и да се редовно обележавају значајни датуми из наше богате историје.

Општинске власти су замољене да обезбеде што боље услове и амбијента за бољи живот, и активности војних пензионера. С обзиром да ове године УВПС обележава 30-годишњицу постојања, договорена је помоћ у обележавању тог јубилеја.

Председник УВПС града Ниша Зоран Јашовић је председници општине уручио значку Удружења.

З. Ј.

Генерациски скуп 23. класе ТВА КоВ

ОБЕЛЕЖИЛИ ЈУБИЛЕЈ

Сплетом објективних околности јубиларно генерацијско окупљање припадника 23. класе Техничке војне академије поводом 40-годишњице завршетка школовања није одржано 2020. године, већ је морало сачекати нека боља времена. Са двогодишњим помаком, скуп је организован у земунском ресторану „Стара капеланија“. Позиву се одазвала безмало трећина некадашњих питомаца загребачке Академије, данас пензионера у „најбољим годинама“.

Расположиво време употребљено је за припрему и израду Монографије класе. Уредници публикације су наумили да књигу природе у дигиталном формату, а овај су сусрет искористили да додатно анимирају своје класиће да својим прилозима у потпуности овај својеврсни споменар. По свему судећи биће то прва монографија коју су у историји школовања официра техничке и саобраћајне службе КоВ објавили припадници неке од класа школованих Центру војнотехничких школа КоВ ЈНА, који је угашен у јуну 1992. године.

Учесницима сусрета, пригодним словом, обратио се и један од командира водова-смрера потпуковник у пензији Јосип Новак.

- Гледајући вас данас, после више од 46 година од када смо се упознали, са немалим задовољством и поносом могу констатовати да сте успели у животу, доказали се и потврдили не само у обављању бројних и одговорних дужности у јединицама и установама наше војске, већ да сте у потпуности остварили у личном и породичном животу. У темеље ваших успеха током школовања и каснијој активној војној служби свој допринос уградиле су и ваше старешине - начелник класе, његови помоћници и командир водова, од којих, нажалост, више од половине више нису међу нама и не могу поделити свечане тренутке овог окупљања, рекао је некадашњи командир и додао:

- Посебно радује сазнање да у извршавању професионалних обавеза, међу којима су и борбене током ратних сукоба у бившим југославен-

ским сецесионистичким републикама, као и у одбрани СРЈ у агресији НАТО-а, нико од вас није учествовао или пак починио неко нечасно дело, а камоли злочин. Бројни су примери крајње пожртвовањем, патриотског понашања, оног достојног положеног заклетви давне 1975. године, доследности у придржавању закона и норми међународних конвенција.

Од 196 уписаних, њих 165 или 83,75 посто је завршило школовање, а просјечна оцена класе је била врло добра - 7.79! Ова генерација официра ТСл и СбСл изњедрила је два генерала, велики број пуковника, а немали број дипломираних војних инжењера стекао је и највиша стручна, академска звања - магистара и доктора наука. Све је то постигнуто посвећеношћу, упорношћу, трудом и залагањем појединца.

Припадник 23. класе ТВА био је последњи носилац највишег југославенског одликовања - Ордена народног хероја мајор Милан (Стеве) Телић. Његов јуначки подвиг у борби са надмоћнијим непријатељем 29. септембра 1991. године, када није дозволио да око 170 тона муниције и минско-експлозивних средстава падне у руке припадника полицијских и паравојних састава Републике Хрватске, свесно жртвујући свој живот, дигао у зрак раније минирано складиште „Барутана“ у селу Беденик, надамак Бјеловара. То му је обезбедило истакнуто место у историји српског народа, равном оном Стевана Синђелића и Танаска Рајића или пак јунака са Кошара. Своје речи „Једанпут људи дају реч, она остаје или се погази. Ја сам дао реч да ћу бранити ову земљу ако јој буде тешко“ делом је потврдио, а херојски чин састао га је у ред најсвјетлијих витезова српског народа. На Милана ће трајно подсјећати и „Медаља мајора Милана Телића“, одлике Републике Српске, које се појединцима додељује „за исказану личну храброст у борби за слободу земље где је исказан висок степен самопожртвовања“.

Вишесатно дружење протекло је у пријатној атмосфери и евоцирању успомена из студентских дана и службовања, као и „ковању“ планава за наредне сусрете и дружења, који, како се чуло не би требали искључиво да се организују и одржавају у главном граду. Прва прилика ће бити 2025, када би требали обележити пола века од почетка школовања.

Ј. Н.

Дружељубиви Батајничани

МУЗИЧКО ПОПОДНЕ

Већ традиционално дружење војних пензионера Месне организације УВП Батајница, организовано 27. фебруара обогачено је музиком. Овога пута сусрет је одржан у ресторану „Динара“ које део чланова подсећа на завичај, а скуп је својим присуством увеличао генерал-мајор Лука Кастратовић, из Клуба генерала и адмирала Србије.

Домаћин дружења био је Живадин Жика Јанковић, који је војне пензионере окупио тако што је обезбедио посебан гастрономски специјалитет. Локални хармонијаш и гитариста увеселили су дружину сплетом песама из различитих крајева бивше Југославије. Певало се у хору, па се може извести закључак да би војни пензионери Батајнице комотно могли да оснују квалитетно певачко друштво.

У наставку окупљања Момир Колтлаја угостио је у своме стану део војних пензионера, представивши воћне ракије које производи за личне потребе.

З. П.

Језик наш насушни

МЕЂУНАРОДНИ ДАН МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА

Организација УН за образовање, науку и културу (UNESCO) је 1999. године прогласила 21. фебруар за Међународни дан матерњег језика. Повод је сећање на демонстрације Покрета за бенгалски језик у Источном Пакистану (данас Бангладеш) од 21. фебруар 1952. Године, када су у главном граду Даки, полиција и војска убили неколико а раниле више стотина демонстраната. Повод за демонстрација је било непризнавање бенгалског језика - матерњег за званични језик у Источном Пакистану, односно одбацавање урду језика наметнутог од централних власти Пакистана.

Међународни дан матерњег језика обележава се у свету у циљу промовисања језичке и културне разноликости. Истовремено, УНЕСКО указује да је језичка разноликост све угроженја и да више од 40 процената светског становништва нема приступ образовању на језику који говори или разуме.

Тренутно у свету постоји 6.000 језика, по неким изворима чак 6.700. Према прогнозама лингвиста, до краја овог века ће нестати половина од овог броја. Веома суморна предвиђања, али нажалост и врло могућа.

На међународни дан матерњег језика 21. фебруар, Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, жели да укаже на важност неговања матерњег језика, како већинског тако и језика националних мањина. Како се наводи у саопштењу министарства, Република Србија, вођена идејом да посредством још једног међународноправног акта допринесе заштити и очувању мултикултурализма и вишејезичности у Србији и Европи, ратификовала је 2006. године Европску повељу о регионалним или мањинским језицима Савета Европе.

Ратификацијом Повеље Србија се обавезала да штити мањинске језике на својој територији. Мањински језици се користе у образовању, медијима, управним и судским поступцима, економском, друштвеном и културном животу.

Како даље стоји у саопштењу, свесна значаја образовања на матерњем језику у контексту очувања језика националних мањина, Република Србија обезбеђује, осим на српском, целокупно образовање на матерњем језику на још осам језика: албанском, бошњачком, бугарском, мађарском, русинском, румунском, словачком и хрватском језику. Осим тога, још осам језика се изучава у оквиру наставног предмета Матерњи језик са елементима националне културе: буњевачки, влашки, македонски, немачки, ромски, словеначки, украјински и чешки језик. Око 60.000 деце похађа наставу на мањинским језицима на свим нивоима образовања.

Право на информисање на језику националних мањина се остварује путем штампањих и електронских медија.

На мањинским језицима се издају новине, часописи, публикације, зборници, а електронски медији емитују програме на језицима националних мањина.

Поред српског језика, у Републици Србији је у службеној употреби још 12 језика националних мањина (албански, бошњачки, бугарски, буњевачки, мађарски, македонски, румунски, русински, словачки, хрватски, црногорски и чешки) на територији 42 јединице локалне самоуправе.

Осим тога, влашки и ромски језик су у службеној употреби у појединим насељеним местима.

Здравко Зељковић

Трактат о врстама ратова

ДА СВИМА БУДЕ ЈАСНО

Терминологија у писаним материјалима и говору често је камен спотицања за разумевање ситуације о којој је реч

У јавним медијима (ТВ, часописи, интернет и др.) и војним документима (упутствима, правилима и литератури) срећемо низ различитих термина о ратовима. Без улажења у стручну расправу и теоријску анализу (исправности) назива, класификације наведених појмова максимално су сажете. Уз појам „рат“ више би пристајало „борбена дејства“ или само „дејства“ (код неких појмова).

Најчешће се користе следећи изрази:

Асиметрични рат;
Хибридни рат;
Информатички рат, компјутерски (мрежноцентрични) рат;
Медијски рат (пропагандни рат);
Сајбер (хакерски) рат;
Бомбашки рат;
Рат са даљине (на даљину);
Превентивни (прокси) рат;
Посредан рат;
Неокортички рат и др.
 Уз низ познатих:
Герилски (партизански) рат;
Диверзантски рат;
Терористички рат и
Електронски рат.
 Уз условне:
Дипломатски рат;
Економски, трговачки (царински) рат;
Рат против криминала и корупције;
Рат против производње и
дистрибуције дроге и
Рат против трговине људима (трафикинг).

Овом списку треба додати и нуклеарни, хемијски и биолошки рат.

Под **асиметричним ратом** најчешће се подразумева велика надмоћ у људству и техници једне стране у сукобу или поседовање нуклеарног оружја.

Хибридни рат је појам који се масовно користи а најчешће се подразумева коришћење паравојних формација (тзв. унутрашње снаге), а други подразумевају информатички и сајбер рат. Масовно се користи као „мешавина“ различитих „ратова“.

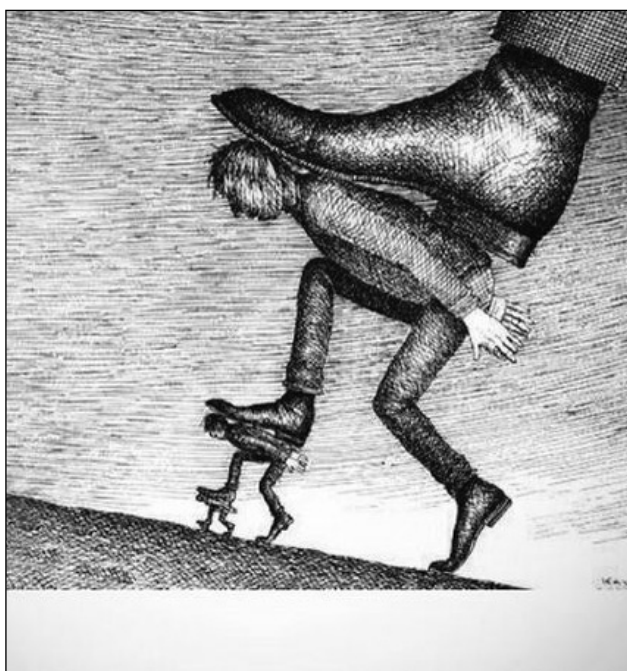
Информатички, медијски (пропагандни), компјутерски (мрежноцентрични) и сајбер (хакерски) ратови су део електронског рата. Масовно се користи у миру и у рату. Овај облик ратовања има велики (некад и пресудни) утицај на широке масе у „схватању“ шта је истина а шта лаж о значајним светским догађајима.

Сајбер рат добија све више на значају јер све земље имају потребе да „складиште“ велику количину информација свих облика (тонске, слике покретне и непокретне, текстове и податке – ДАТА). Да би се заштитила тајност ових информација криптологија добија велики значај. Данас су у употреби хибридни криптосистеми,

који комбинују најбоље особине симетричних и асиметричних криптосистема.

Бомбашки рат се заснива на прављењу приручних бомби и постављању на комуникације и друга места где могу да постигну изненађење и значајну деструкцију.

Рат са даљине (на даљину), где се употребљавају ваздухопловне, поморске и друге снаге без непосредног ангажовања компаних снага. Данас су ова дејства по-

примила широке размере коришћењем беспилотних летелица (дронов) који су наоружани и дејствују по различитим циљевима. Посебно су коришћени за елиминацију појединаца што можемо третирати и као државни тероризам. Оружане снаге САД имају правило ФМ 100-20 из 1986. године о **стратегии сукоба ниског интензитета**, које је дефинисано као „ограничено војно-политичко ангажовање ради постизања политичких, војних, социјалних, економских и психолошких циљева...“, најчешће „пропраћен дипломатским, економским и психолошким притисцима, па све до тероризма и побуна...“. Светски познати ерудита Ноам Чомски је рекао да је ово дефиниција државног тероризма.

Превентивни рат се води када се жели преухитити очекивани напад противника (неки га и називају прокси рат).

Посреднички рат користи паравојне формације (унутрашње снаге, плаћеничке и др.). Неки га називају прокси рат.

Неокортички рат су дејства на човека, где се жели постићи губитак индентитета и тортура над мишљењем. Постоје бројни

радови који се баве утицајем ЕМТ (електромагнетних таласа) на мозак човека. Највећи утицај на психологију људи имају медији (данас посебно интернет). Други правац је стварање војника-робота.

Остале познате врсте (облике) ратова нећемо образлагати сем констатације да их различите земље различито третирају а посебно електронски рат, који има дугу традицију и примену у пракси, а изводи се непрекидно у миру и рату, зато је проширен и на свемир па велике армије формирају и космичке снаге.

Осамдесетих година прошлог века ЈНА имала је доктринарне документе којима је дефинисала употребу силе, која се у савременом свету најчешће испољава као специјални рат, војна интервенција и рат.

Специјални рат је облик агресије који обухвата разноврсне отворене или тајне, непосредне или посредне субверзивне ак-

тивности на идеолошком, политичком, психолошко-пропагандном, дипломатском (вероватно и верском), културном, економском, техничко-технолошком, научном и војном плану, срачунат на подривање друштвено-политичког и друштвено-економског уређења једне земље, слабљење њене унутрашње стабилности и међународног угледа и њено довођење у зависан положај.

Посебан вид дејства специјалног рата је **тероризам**, који у савременим условима поприма све шире размере и нове облике испољавања. Тероризам представља најгрубљи вид подривачке активности усмерене на политичко, економско, одбрамбено

и друго слабљење земаља које су објекат тих дејстава. Носиоци терористичких активности су разноврсне снаге спољног и унутрашњег непријатеља, а испољавају се у широком дијапазону од индивидуалног до државног тероризма. Посебну опасност представља државни тероризам којим се, уз ограничену употребу војне силе, грубо угрожава слобода, независност и територијална целокупност других земаља.

Овај појам „обухвата“ скоро цео садржај прве групе наведених ратова, а у војној интервенцији се истиче превентивни рат и рат на даљину. Појам „специјални рат“ скоро је идентичан појму „доктрине сукоба ниског интензитета“, што показује свеобухватност овог појма.

У овом садржају специјалног рата недостаје значај интернета и сајбер простора у информатичком, медијском и сајбер рату с обзиром на то да је ова област екстремно развијена у 21. веку.

У овом максимално упрошћеном излагању о врстама ратова намерно је избегнуто цитирање примера из непосредне и тренутне праксе код нас и у свету.

Мр Владимир Шепец

Сто десет година српске војне авијације

ОДБРАНА СРПСКОГ НЕБА

Многе ће изненадити да су голуби писмоноше, балонске јединице, водоничне централе за пуњење балона или Трупалско поље код Ниша појмови који су уско везани за стварање и развој српске војне авијације и да прецизно одређују прве пионирске кораке српског војног ваздухопловства. Почети су били тешки, са несавршеним авионима и недовољно обученим пилотима, али су српски авијатичари брзо учили, брже од других, сазревали у ратовима, тако да је српска авијација израсла у важну карику српске борбе за слободу против разних завојевача.

Шести пук је имао модерне авионе и добро обучене, неустрашиве пилоте који су бранили Београд од најезде Хитлерових авиона

Авијација је на почетку двадесетог века била резервисана за велике државе, а мала и неразвијена Србија се њеним формирањем сврстала међу првих 15 земаља у свету које су увеле ваздухопловство у своје оружане снаге, док је употребом авијације у рату постала једна од само пет земаља чије је ваздухопловство употребљено у рату и чији су ваздухопловци стекли ратна искуства. Упис у малобројне земље које су развијале сопствену авијацију говори да је тадашња Србија добро разумела значај авијације за будућност српске војске и српског народа, што је уосталом и омогућило да крајем прошле године са поносом обележимо сто десет година српске авијације.

Од голубије поште и балона до авиона

Дан РВ и ПВО обележава се 24. децембра, у знак сећања на 1912. годину када је решењем војводе Радомира Путника формирана Ваздухопловна команда са седиштем у Нишу, у чији састав су ушле Аеропланска ескадра, балонско одељење са водоничком централом и одељење голубије поште.

- Ваздухопловни корени сежу још даље у прошлост. Александар Обреновић је, на пример, већ 2. августа 1893. наредио да се у свакој дивизији образују ваздухопловна одељења, која су у први мах везана за претече авијације у виду извиђачких ваздухопловних балона и голубова писмоно-

ша. Капетан Коста Милетић је 1901. упућен у Русију, где је завршио специјалну школу за употребу голуба писмоноша и за управљање везаним и слободним балонима, а седам година касније је подигао објекте за голубију станицу и балонску чету српске војске у Медошевцу, на месту садашњег војног аеродрома у Нишу. Србија своје прве балоне, водоничну централу и другу опрему набавља у Немачкој, Русији и Швајцарској и у балканским ратовима користи балоне за извиђање, док су голубови преносили информације са балона и између голубијих станица Пирот и Ниш - тврди врстан познавалац стварања и развоја српске авијатике др Зоран Пешић.

У Србији није био дуг пут од голубије поште и балона до авиона, пошто је мала балканска држава само девет година након лета браће Рајт формирала Ваздухопловну команду и аеропланску ескадру Шест питомаца Министарства војног Краљевине Србије је 1912. године упућено на школовање у две приватне авијатичарске школе у Француској, где су положили испите, савладали пробне летове и добили дипломе интернационалних пилота. Временом за сложеније видове обуке није било пошто се Србија спрема за рат против Турске, тако да су пилоти добили задатак да купе осам авиона и да се хитно врате у Србију. Први балкански рат је увелико трајао када су авиони, после великих перипетија, стигли у луку Солун, а потом им је одређен први и матични аеродром у Србији на Трупалском пољу код Ниша. У атару се-

ла Трупале уређена је површина за полетање и слетање и постављени су монтажни платнени хангари за смештај авиона и технике за одржавање.

- Почетни део балканских ратова српска авијација је пропустила, да би своје борбено крштење имала код Скадра, где су српски авијатичари пружили помоћ војсци Црне Горе, извршивши прво бомбардовање из ваздуха у историји светског војног ваздухопловства. У Другом балканском рату српски пилоти полетали су са уређеног летишта у селу Војник код Куманова, али су летове на већим висинама онемогућавале термичке струје, високе планине, слаба конструкција авиона и недовољно летачко искуство. Балкански ратови су заправо представљали праву ратну школу за српске ваздухопловце, тако да ће они, поучени бројним искуствима, успети да у Првом светском рату пруже српској копненој војсци много већу и ефикаснију помоћ - истиче др Зоран Пешић.

Српска војска је у првих девет месеци Првог светског рата била препуштена сама себи и ослоњена на оно што је у ваздухопловству до тада имала.

- Ваздухопловство српске војске, иако скромно по снази и учинцима, дејствовало је у условима апсолутне превласти непријатеља у ваздушном простору и допринело величанственим победама на Церу и Колубари 1914. године.

У Француску је тада упућена друга класа питомаца пилота, док је из Француске у Србију упућена једна комплетна францу-

ска ескадрила са најсавременијим авионима. Српска аеропланска ескадра базирала је на аеродрому Пожаревац, где је на једном од авиона уграђен пешадијски митраљез. Српско ваздухопловство тако је добило први борбени авион, који је успешно дејствовао и изненадио непријатеља који је навикао на ненаоружане српске авионе. После повлачења српске војске преко Албаније српско ваздухопловство остало је без опреме и авиона, али је сачувало људство, које је на Крфу формирало Аеропланску ескадру, а потом 1916. године дислоцирало у Солун и приступило француској ескадрили, где је формирано пет ескадрила за потребе српске врховне команде и Српских армија. Прву ваздушну победу на Солунском фронту остварили су капетан Бранко Вукосављевић и потпоручник Миодраг Милетић, који су 2. априла 1917. оборили немачки авион. Милетић ће касније постати најуспешнији српски пилот на Солунском фронту са три потврђене победе. Српска авијатика је по пробоју Солунског фронта прешла на импровизовани аеродром у Скопљу, а потом се пребазирала у Нови Сад - објашњава др Зоран Пешић.

Скривени цин српског ваздухопловства

У балканским ратовима и Првом светском рату српско ваздухопловство користило је четири балона, 180 авиона, 36 типова и модела, већином добијених од савезника, док су четири заплена од непријатеља. У том шестогодишњем периоду српска авијатика је прошла дуг пут, развијајући се скоро упоредо са достигнућима науке и технике тог доба, непрестано увећавајући своју улогу у ратним дешавањима. У то време Србија добија и своје прве ваздухопловне јунаке попут капетана Косте Милетића, капетана Јована Југовића, поручника Миодрага Томића или поручника Живојина Станковића. Један пилот се, ипак, издваја и данас знамо да је наредник Михајло Петровић вредан свих легендарних прича које о њему трају.

- До пре неколико деценија наредник Михајло Петровић био је скривени цин српског ваздухопловства. Сакривали су га у енциклопедијским подручјима, а његово спомињање било је онако успутно и стидљиво, тако да поколења после 1945. године практично нису ни знала за њега, баш као ни за његовог земљака Радивоја Раку Љутовца, утемељитеља српске АРЈ ПВО. Успели смо, захваљујући ентузијастима, да извучемо наредника Петровића из заборава - каже пилот, пуковник у пензији и ратни командант ескадриле „Шкорпиони“ Милорад Ђошић.

Михајло Петровић, из села Влачка код Крагујевца, српски је пилот са пилотском дозволом број један и први српски пилот који је изгубио живот на борбеном задатку. Животна и војна каријера водиле су га од тополиничарског заната и Артилериске школе у Крагујевцу, преко службовања у Гардијском артиљеријском пуку у Нишу, Крагујевцу и Београду, па до пријављивања на конкурс за авијацију и школовање пилота у Француској. Михајлову способност и вештину брзо су учили француски инструктори, омогућили му да после само 22 дана обуке изврши самосталан лет на двокрилцу, којим је показао да је неспорно најбољи српски пилот. Пилот-наредник

Поручник Миодраг Томић са својим колегама поред авиона „непор“

Поручник Миодраг Томић, пилот

Михајло Петровић је по повратку у земљу распоређен на први војни аеродром у Нишу, на Трупалском пољу, где је изводио тренажне летове, али је убрзо упућен у новоформирану Приморску аеропланску одред, како би пружио ваздушну подршку црногорским трупама које су опседале Скадар.

- Дводневна припрема наредника Петровића за одлазак на ратиште била је муњевита. Одмах по монтирању авиона на привременом аеродрому Барбалуши, десетак километара од Скадра, кренуо је у акцију, успешно надлетео линију фронта, извиђао положаје, али су при слетању јаке термичке струје узроковале пропињање и нагло окретање авиона, тако да је наредник

Михајло Петровић трагично испао из авиона са висине од хиљаду метара и погинуо. Прва жртва српског војног ваздухопловства и други светски авијатичар који је погинуо на борбеном задатку сахрањен је код цркве у селу Барбалуши 21. марта 1913, а месец дана касније његови посмртни остаци пренети су на Цетиње уз највише војне почасте. Михајлов брат је 1931. године његове посмртне остатке пренео у Београд, сахранио их у породичну гробницу, где се на сваки празник оку-

пљају ваздухопловци и одају му пошту. Његов лик је на срећу постао симбол времена у коме је Србија и у ваздухопловству ишла у корак са великим светом. Делује нестварно, Србија уводи авијацију у наоружање када се Америка тек спрема да то учини, док је енглески РАФ формиран тек 1918. године - истиче Милорад Ђошић.

Реженовачки небески бој

Након завршетка Првог светског рата у Новом Саду формирану су Ваздухопловна команда војске Краљевине Југославије, ваздухопловни арсенал и прва пилотска школа. Окосницу ваздухопловства новостворене државе чинило је српско ваздухопловство. Овај период карактерише изградња првих војних аеродрома са свом потребном инфраструктуром, развој авиоиндустрије и набавка савремених авиона ловачке, извиђачке и бомбардерске намене из иностранства, као и њихова израда на основу лиценце. Свеобухватан поглед на број аеродрома, авиона, обучених пилота и друге околности говори да је Краљевина Југославија имала снажно ваздухопловство, што се и показало у Априлском рату 1941. године. Доскора је било мало познато да је авијација Краљевине водила у тим првим борбеним данима жестоке борбе, како за одбрану Београда, тако и других крајева Југославије. Опсежна истраживања историчара и публицисте Александра Огњевића потврђују да се Прва ваздухопловна ловачка бригада, посебно њен 6. Ловачки пук, борила свом снагом на небу изнад Београда и да су пилоти те јединице имали чак триста авиополетања.

- Однос снага у ваздуху био је десет према један у корист непријатеља, али су се пилоти Краљевине, без обзира на несразмерну снагу противника, достојно супротставили у осмодневној ваздушној бици. Браниоци Београда су на олтар отаџбине положили једанаест живота, док их је шесторица теже или лакше рањено. Сведоци су тих дана са земље пратили узбудљиве борбе, ваздушне нападе и противнападе, митраљирања, немачке и наше аероплане како у виду буктиње падају у рејону Београда, Срема и Баната - истиче Александар Огњевић.

Било је и других борби широм југословенског неба, међу којима се посебно издваја ваздушна борба позната у историји као Режановачки небески бој, која се одиграла изнад Куманова и у којој су забележени дотад невиђени примери херојства pilota, попут поручника Танасића, који је, оставши без муниције, својим авионом ударио у нападача, да би у страховитој експлозији нестала оба авиона и pilota. Ваздушне борбе вођене су и изнад Крагујевца, Бањалуке и других градова, а у њима је југословенска борбена авијација извела 1.414 полетања и изгубила 135 летача. Велики број pilota успео је да се својим летелицама пребаци у Грчку, а потом у Каиро, где су се ставили на располагање британском војном ваздухопловству (РАФ). Активности југословенског ваздухопловства обнављају се крајем 1944. године операцијама извиђања и бомбардовања територија у окупираној Југославији, а у међувремену је формирано и југословенско партизанско ваздухопловство. Оно је формално основано 21. маја 1942. пребегом два авиона из НДХ на слободну територију, а тај дан се после рата славио као дан Југословенског ратног ваздухопловства. Пред завршетак Другог светског рата дошло је до сарадње Народноослободилачке војске Југославије и СССР-а, што је узроковало да елитне совјетске ваздухопловне јединице буду основ за формирање ловачке и журишне дивизије, које су својим борбеним дејствима много допринеле у завршним операцијама за ослобођење земље.

Развој ваздухопловства после Другог светског рата може се, по речима пуковника у пензији и начелника катедре оперативке у ШНО Зорана Јаковљевића, сажети у неколико основних праваца који у суштини прате дух савремене научне ваздухопловне мисли, доктрине и технолошког развоја у свету.

Ослонац на властите снаге имао је приоритет, што је омогућило да се створи снажно РВ и ПВО са сопственом научном и технолошком базом, које је, на пример, извезло 200 авиона, школовало и усавршавало пилотски кадар из више држава и одржавало и ремонтвало све авионе и средства властитим знањем и радом. Процес модернизације ваздухопловства започео је одмах после Другог светског рата, како обновом порушених ваздухопловних објеката, тако и конструкцијом и изградњом авиона домаће производње (галеб, јастреб, супергалеб, орао), али и набавком иностраних клипних и млазних авиона (шутинг стар, тандерџет, сејбр). Шездесете године прошлог века доносе прекретницу, пошто после попуштања затегнутости са СССР-ом у домаће ваздухопловство стиже МиГ-21, који лети брже од два маха, а поред топова носи и ракете. РВ и ПВО набавља касније и у то време чувени авион МиГ-29. Распад некадашње државе, грађански ратови и НАТО агресија успоравају развој српског војног ваздухопловства, поготово што су у НАТО агресији највећим делом уништени или оштећени ваздухопловни капацитети - тврди Зоран Јаковљевић.

Хероизам pilota

Од самог почетка употребе авијације у ратне сврхе показало се да је у борбеним дејствима у ваздуху и по циљевима на

Авион супергалеб дело је наше одбрамбене индустрије

Српски pilota поред биплана „дукс“, децембар 1912. У средини (са шлемом у руци) поручник Јован Југовић, трећи слева наредник Миодраг Томић, поред њега наредници Михајло Петровић и Војислав Новичић.

копну и воденој површини pilot основни чинилац борбене моћи авијације, који непосредно употребљава оружје у саставу групе или као појединачни борац, сједињујући знања и умећа више десетина стручњак који опслужују и припремају авион за лет. Pilot и пуковник у пензији Драгољуб Илић наглашава да су српски pilota, попут нашег народа и његове војске, увек бранили национални интегритет, слободу и независност, што је пресудно утицало на њихово поимање родољубља, части, борбеног морала и љубави према отаџбини.

- Примери исказаног хероизма pilota у 110-годишњем опстајању српске војне авијације служе млађим генерацијама као узор како се часно брани српско небо. Било је таквих примера у балканским ратовима, Првом и Другом светском рату, али су српски pilota у рату 1999. године показали да су не само достојни наследници бранилаца српског неба кроз историју већ и да су се уврстили у легенде попут Синђелића, Мишића, Гавриловића и других јунака - говори некадашњи командант приштинске ваздухопловне базе Драгољуб Илић.

Девет pilota је у првим ратним данима упућено на задатак пресретања непријатељских авиона у ваздушном простору изнад Југославије.

-Каква је то храброст била, кренути на

силу која има 600 најсавременијих летелица. Неки су се спасили, али су потпуковници Миленко Павловић и Живота Ђурић и мајор Зоран Радосављевић погинули. Сву тројицу можда најбоље осликава поступак команданта 204. авијацијског пука потпуковника Миленка Павловића, који је задржао млађег колегу, извукао га из кабине и рекао: „Мајку вам деџу, нећете ви да гинете, ја ћу“. Полетео је према Ваљево свом родном крају, устремио се на шеснаест НАТО авиона и страдао у неравноправној борби. Данас војни аеродром и главна улица у Батајници носе његово име, док се крило авиона којим је летео налази на спомен-чесми у родном селу Павловића Горњем Црниљеву - подвлачи Драгољуб Илић.

Српско РВ и ПВО последњих година постаје једно од најснажнијих у региону, пре свега због набавке модернизованих авиона МиГ-29, модернизације орла и супергалеба, увођења у оперативну употребу клипног авиона ласта за школовање pilota, набавке вишенаменских хеликоптера Х145 и друге ваздухопловне технике. Најновије набавке потврђују да ће РВ и ПВО бити далеко снажније и ефикасније у одбрани српског неба.

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Извор: *Одбрана*

Живот свакидашњи

ХРАНА КОЈА „ДОДАЈЕ“ ГОДИНЕ

Старије изгледају оне особе које исхрану базирају на пекарским производима, лиснатом тесту, прерађевинама од меса попут виршли, салама и паштета, индустријским соковима, храни у кесицама и конзервама

Пекарски производи не „продужавају“ младост

Кобасице садрже масноће, које генеришу холестерол

Воће и поврће садрже низ благодети за организам

Кoliko пута се догодило да сретнете неку особу коју дуго нисте видели и на први поглед констатујете да изгледа бар пет година млађе, а онда за некога приметите да делује знатно старије. У том случају одмах се запитамо зашто та особа има, рецимо, 50 година, а изгледа бар 10 старије. Знамо да у нечијем изгледу учествује велики број фактора, да важног удела имају генетика, стресови, болести, услови, начин живота...

А у том начину живота који подразумева детињство, навике, посао, количину сна, услове и још много тога, једна од врло важних ставки је начин исхране.

То је један од најбољих видова превенције настанка многих обољења међу којима су болести срца, крвних судова, дијабетеса, карцинома... јер све то условљава и добар изглед, односно не дозвољава организму да брже стари у односу на године. Најдуговечнији људи који углавном потичу из руралних средина не хране се индустријски прерађеном храном него једу оно што сами производе у својим баштама и добијају од домаћих животиња, пију домаће млеко, сами праве своје млечне производе, хлеб...

Наравно, то није омогућено људима из градских средина који често воде урбан начин живота често условљен стресом. Али, свакако би и у тим срединама требало повести рачуна бар о томе да се не конзумира јако прерађена храна већ да то буду што

природне намирнице попут свежег воћа и поврћа, орашастих плодова, семенки, јаја, рибе или минимално прерађене које се добијају сушењем, млевењем, смрзавањем, кувањем, пастеризацијом али без додавања вештачких побољша укуса и продужавања трајности.

-Најгора храна је изузетно прерађена којој су додате хемикалије, вештачке боје, заслађивачи, конзерванси и спадају пекарски производи, лиснати ста, прерађевине од меса попут виршли, салама и паштета, индустријски сокови, храна у кесицама и конзервама. На квалитет хране утиче и начин припреме, а пржење и поховање је угрожавају јер се тим начином обраде повећава њен атерогени потенцијал што значи да тако припремљена храна изузетно лоше утиче на крвне судове. Један од најнездравијих начина припреме је термичка обрада намирница у у којој се већ користило као додавање јаке зашршке. Прекомеран унос соли је такође апсолутно непожељан, као и шећер у већим количинама наводи Ана Тодоровић, специјалиста струковни нутрициониста дијететичар.

Употреба маргарина је веома лоша зато што је то намаз добијен хемиј-

ским процесом хидрогенације и директно утиче непожељно на крвне судове. Сланиница као веома заступљена посебно међу старијом популацијом има много калорија, соли и углавном је димљена што такође није пожељно. Ко жели младалачки изглед не би требало да је једе јер као и остале прерађевине од меса и сланина садржи нитрите и конзервансе а они, између осталог, како показују разна стручна истраживања, повезани су чак и са Алцхајмеровом и Паркинсоновом болешћу. Упркос веровањима да „од сланине нема боље хране“ данас је у поређењу са прошлим временима и начин припремања измењен.

Често се поставља питање колико кафе дневно неће угрозити здравље. Овај напитај без којег нема дружења, пословних састанака, сусрета се не препоручује у количини већој до две дневно. У супротном утиче на вредности

притиска, али и на рад срца што све кумулативно убрзава процес старења организма. Алкохол, такође, није пријатељ нашег организма посебно не онај којем су додати шећери, а то су буквално све врсте пића изузев вина. Тако да они који имају потребу да нешто попију нека се држе „пића богова“ али не да претерују, највише чаша до две једном до два пута недељно и најбоље би било и вино да се пије уз воду. Алкохол у већим количинама одузима организму витамин А као важан антиоксиданс.

- Како би храна деловала позитивно на наш организам препорука је свакодневни унос бар три врсте поврћа, што као варива, а још боље у свежем облику у комбинацији са квалитетним хладно цеђеним уљима како би се што боље искористили витамини који се растварају у масној средини: А, Де, Е, Ка (А и Е витамин утичу изузетно повољно на успоравање процеса старења). Це витамин из поврћа и воћа је битан зато што јача крвне судове. У поврћу и воћу постоји значајан удео дијететских влакана која су важна за добар имуни систем и детоксикацију. Препоручују се немасна меса која би требало да буду барена или спремна на пари, а већи део месног удела треба заменити биљним протеинима:

махунаркама као што су пасуљ, грашак, сочиво, боб, леблебије... Неопходна је уредност у исхрани, да се направи оквир оброка и да се они не пропуштају. Треба бити јако умерен са алкохолом и стремити ка престанку пушења. Један од такозваних еликсира младости је кефир и требало би да буде што чешће заступљен као и други киселомлечни производи и немасни сиреви... - наводи Тодоровићева, уз напомену да би потребу за слаткишима посебно оним индустријски произведеним требало надоместити урмама, сувим воћем, медом...

У градским срединама је и ваздух углавном загађенији, смањена је фи-

Најгора храна је изузетно прерађена којој су додате хемикалије, вештачке боје, заслађивачи, конзерванси и спадају пекарски производи, лисната ста, прерађевине од меса попут виршли, салама и паштета, индустријски сокови, храна у кесицама и конзервама

Један од еликсира младости је **кефир** и требало би да буде што чешће заступљен, као и други киселомлечни производи и немасни сиреви

Предлог здравог јеловника Ане Тодоровић, нутриционисте

► ДОРУЧАК

Каша коју чине кефир, кувани оvas, јечам или хелџа, сирово семе бундеве, голице, сирови сунцокрет и сусам и кафена кашичица меда

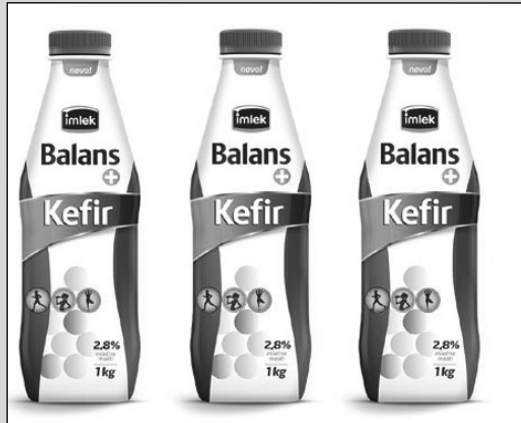
► УЖИНА Јабука и три, четири језгра орах

► РУЧАК Домаћа чорба од разноврсног поврћа

Барени ћурећи или пилећи филе

Динстани грашак са мирођијом

Салата од црвеног и младог купуса са ренданом шаргарепом, листићима

першуна, хладно цеђеним маслиновим уљем и јабуковим сирћетом

► УЖИНА2 Боровнице или малине или јагоде

► ВЕЧЕРА

Скуша печена у фолији Интегрални пиринач Бланширан спанаћ или блицтва са ситно сецканим белим луком и мало соли.

зичка активност, количина сна је мања и све се то одражава на процес старења организма.

- Како би се здраво старило неопходан је један добар биоритам који подразумева минимум шест сати сна, а оп-

тимално осам, чест боравак у природи, методе релаксације... То заиста често није могуће, а поготово код платевно слабије популације - каже Тодоровићева.

Јулијана Симић-Теншић

Извор: Здравље у тањиру

Како побољшати слух

ТЕХНОЛОШКИ БУМ

Један од најчешћих здравствених проблема у свету, који веома лако може да се реши, јесте оштећење слуха. Статистике указују да једна од шест одраслих особа има оштећен слух. Тестирања су потврдила да две трећине одраслог становништва наше планете изнад од 70 година живота има оштећење слуха.

Тај проблем повећава ризик од настанка деменције и депресије, због друштвене изолације услед смањења когнитивне функције.

Оштећење слуха утиче на квалитет живота много више него што се сматра.

Управо из поменутих разлога, у ото-аудиолошким центрима ZONEX свакој особи и сваком решењу приступа се индивидуално и темељно. Нема изговора за одлагање решења, односно коришћења слушних апарата. Захваљујући високој технологији, ови слушни апарати су веома поуздани. Они не само да појачавају звук, већ филтрирају звуке и издвајају говор од околне буке. Веома дискретни „помоћници“ опремљени су сензорима и вештачком интелигенцијом која омогућавају разумевање го-

вора у сваком окружењу, чист и јасан звук.

Ото-аудиолошки центар ZONEX присутан је на нашем тржишту 25 година. У својим специјализованим центрима у Београду и Новом Саду врши дистрибуцију слушних апарата реномираног светског произвођача који у својој палети производа има одговарајуће решење за сваку особу којој је слух оштећен. Осим производа врхунске технологије, ови центри пружају стручне и свеобухватне услуге особама које користе слушне апарате, као и консултантске и услуге овлашћеног сервиса, затим додат-

уз налог војног и цивилног осигурања.

Адресе ото-аудиолошких центара ZONEX:

Београд, ул. Сазонова 18а, Врачар тел. 011 3443 081

Нови Београд, ул. Булевар Црвене армије 11в Насеље Белвил (зграда „Пала“) тел. 011 77 09 099

Нови Сад, ул. Булевар ослобођења 111 тел. 021 66 22 757

NAJBOLJE Rešenje za Vaš Sluh

- BESPLATNA проvera sluha
- BESPLATNA проба слушних апарата
- BESPLATNA набавка апарата преко цивилног осигурања
- BESPLATNA набавка апарата преко војног осигурања
- КУПОВИНА на 12 месечних рата
- ПОПУСТ за готовинско ПЛАЌАЊЕ
- ORIGINALNI амерички производ врхунског КВАЛИТЕТА

SLUŠNI APARATI

Београд, Сазонова 18а
Тел: 011/2435-924

Нови Београд, Булевар Црвене армије 11в
Тел: 011/77-09-099

Нови Сад, Булевар Ослобођења 111
Тел: 021/66-22-757

www.slusniaparatzonex.rs
info@slusniaparatzonex.rs

ну опрему, батерије за слушне апарате и индивидуалне шкољке за слушне уређаје.

Своје производе и услуге ZONEX пружа

Остваривање права на погребне трошкове код Фонда за социјално осигурање војних пензионера

Право на погребне трошкове остварује се на основу чл. 227. став 1-4 Закона о Војсци Југославије у којем је прописано да у случају смрти члана уже породице војног осигураника, који је војни осигураник (није имао своју пензију), право на накнаду погребних трошкова припада војном осигуранику, члановима породице војног осигураника и сваком ко сахрани војног осигураника.

I. ДОКАЗИ ПОТРЕБНИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (заокружити приложене доказе)

1 Извод из матичне књиге умрлих (оригинал или оверена фотокопија)

2 Оригинал рачуни, издати **на име подносиоца захтева**

3 Здравствена књижица умрлог члана породице војног осигураника уколико није враћена надлежном органу МО и ВС, или уколико је здравствена књижица врћена својеручно написана и потписана изјава у којој ће бити наведен датум, место и организациони део МО и ВС коме је књижица враћена.

4 Уколико треће лице подноси захтев у име лица које остварује право на накнаду погребних трошкова, оверено пуномоћје код надлежног органа за оверу, у којем ће бити наведен ЈМБГ овлашћеног лица и сагласност да се уплата изврши на рачун овлашћеног лица који има отворен код овлашћених банака на територији Р. Србије.

5 Фотокопија картице текућег рачуна (обе стране картице) подносиоца захтева или овлашћеног лица са уписаним именом, презименом и бројем партије текућег рачуна, или потврда банке са горе наведеним подацима.

Прилог: Захтев који се подноси,

ЗАХТЕВ за накнаду погребних трошкова

II. ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЕВА

.....
(презиме, име родитеља и име подносиоца захтева и ЈМБГ)

.....
(улица и број, место пребивалишта, поштански број и општина и контакт телефон)

III. ПОДАЦИ О УМРЛОМ ЧЛАНУ ПОРОДИЦЕ ВОЈНОГ ОСИГУРАНИКА

.....
(презиме, име родитеља и име)

.....
(датум смрти)

Право на погребне трошкове остварује се на основу чл. 227. став 1-4 Закона о Војсци Југославије у којем је прописано да у случају смрти члана уже породице војног осигураника, који је војни осигураник (није имао своју пензију), право на накнаду погребних трошкова припада војном осигуранику, члановима породице војног осигураника и сваком ко сахрани војног осигураника.

IV. ДОКАЗИ ПОТРЕБНИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (заокружити приложене доказе)

1 Извод из матичне књиге умрлих (оригинал или оверена фотокопија),

2 Оригинал рачуни, издати **на име подносиоца захтева**,

3 Здравствена књижица умрлог члана породице војног осигураника уколико није враћена надлежном органу МО и ВС, или уколико је здравствена књижица врћена својеручно написана и потписана Изјава у којој ће бити наведен датум, место и организациони део МО и ВС коме је књижица враћена.

4 Уколико треће лице подноси захтев у име лица које остварује право на накнаду погребних трошкова, оверено Пуномоћје код надлежног органа за оверу, у којем ће бити наведен ЈМБГ овлашћеног лица и сагласност да се уплата изврши на рачун овлашћеног лица који има отворен код овлашћених банака на територији Р. Србије.

5 Фотокопија картице текућег рачуна (обе стране картице) подносиоца захтева или овлашћеног лица са уписаним именом, презименом и бројем партије текућег рачуна, или потврда банке са горе наведеним подацима.

Уплату извршити на текући рачун број,.....

отворен на име,.....

ЈМБГ:.....

у банци

Сагласан сам да податке о личности, садржане у захтеву, утврђене на основу идентификационе јавне исправе, као и у другим приватним или јавним исправама које уз захтев предајем, Фонд за социјално осигурање војних осигураника може обрађивати у складу са Законом о заштити података о личности и задржати их у предатим исправама у списима предмета.

У дана

..... године.....

.....
(потпис подносиоца захтева)

Остваривање права на посмртну помоћ код Фонда за социјално осигурање војних пензионера

Право на посмртну помоћ остварује се на основу члана 227. став 4. и став 5. Закона о Војсци Југославије, у којем је прописано да у случају смрти војног осигураника, члановима његове породице, и то **брачном другу а осталим члановима** (уколико их је покојник до тренутка смрти издржавао), припада посмртна помоћ у висини двоструког износа пензије која му је припадала за последњи месец пре његове смрти.

ДОКАЗИ ПОТРЕБНИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (заокружити приложене доказе)

1- Извод из матичне књиге умрлих (оригинал или оверена фотокопија).

2 -Извод из матичне књиге венчаних са датумом издавања не старијим од шест месеци (оригинал или оверена фотокопија) ако право остварује брачни друг.

У случају да право остварују дуги чланови породичног домаћинства, потребно је да доставе доказ да су издржаван лица (до 26 година живота достављају потврду да су на школовању, а преко 26 година живота одлуку суда којом је изречена мера лишавања пословне способности, и решење Центра за социјални рад)

3 -Потврда о висини пензије (пензиони чек или потврда из РФПИО) за последњи месец пре смрти.

4 -Изјава два сведока о издржаваним лицима у којој ће бити наведена сва лица које је умрли војни осигураник издржавао до свој смрти, са ЈМБГ тих лица, или уколико је брачни друг корисник цивилног здравственог осигурања. У Изјави теба да стоји да су се међусобно издржавали и ниједно друго лице. (оверена код органа надлежног за оверу).

5 -Здравствена књижица умрлог војног осигураника уколико није враћена надлежном органу МО и ВС, или уколико је здравствена књижица врћена, својеручно написана и потписана изјаву у којој ће бити наведено датум, место и организациони део МО и ВС коме је књижица враћена.

6 -Уколико треће лице подноси захтев у име лица које остварује право на посмртну помоћ, оверено Пуномоћје код надлежног органа за оверу, у којем ће бити наведен ЈМБГ овлашћеног лица и сагласност да се уплата изврши на рачун овлашћеног лица који има отворен код овлашћених банака на територији Р. Србије.

7 -Фотокопија картице текућег рачуна (обе стране картице) подносиоца захтева или овлашћеног лица са уписаним именом, презименом и бројем партије текућег рачуна, или потврда банке са горе наведеним подацима.

Прилог: Захтев који се подноси,

ЗАХТЕВ за остваривање права на посмртну помоћ

ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЕВА

.....
(презиме, име родитеља и име подносиоца захтева и ЈМБГ)

.....
(улица и број, место пребивалишта, поштански број и општина и контакт телефон)

Остваривање права на погребне трошкове код Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Србије

Прилог: Захтев који се подноси,

Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Србије, на основу члана 124б Закона о пензијском и инвалидском осигурању, исплаћује сходно трошковима сахране корисника пензије, погребне трошкове у висини износа те накнаде на дан смрти корисника.

Лице које је сносило трошкове сахране дужно је да Фонду достави и број рачуна, ради исплате накнаде погребних трошкова. Уколико је корисник пензије сахрањен преко Агенције надлежне за сахрану трошкови сахране се исплаћују Агенцији која је организовала сахрану.

Висина накнаде погребних трошкова се утврђује у истом проценту као и пензија.

Документа потребна за исплату накнаде погребних трошкова

- Рачун о трошковима сахране у оригиналу, који гласи на лице које је сносило трошкове,

- Оригинал или фотокопији фискалног исчека или изјава издавања рачуна да нема

- обавезу евидентирања промене преко фискалне касе;

- Доказ којим се потврђује идентитет (лична карта на увид или уверење о пребивању),

- Извод из матичне књиге умрлих у оригиналу или фотокопији;

- Извештај кориснику, односно чек од пензије умрлог корисника, уколико га подносилац

- захтева поседује,
- Копија картице текућег рачуна подносиоца захтева са уписаним именом, презименом

- и бројем текућег рачуна,
- Изјаву о давању сагласности за исплату погребних трошкова,

- Изјава лица по чијем су захтеву пружене погребне услуге о сагласности да се исплата изврши правном лицу са којим Фонд има закључен уговор о пословној сарадњи у пуном износу припадајућим по Закону.

РЕПУБЛИЧКИ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ
ФИЛИЈАЛА _____
ОРГАНИЗАЦИОНА ЈЕДИНИЦА
НАДЛЕЖНА ЗА ПОСЛОВЕ ИСПЛАТЕ

ЈМБГ/ЛБ _____
(попуњава овлашћени радник Фонда)

ЗАХТЕВ ЗА ИСПЛАТУ НАКНАДЕ ПОГРЕБНИХ ТРОШКОВА

I ПОДАЦИ О УМРЛОМ КОРИСНИКУ ПЕНЗИЈЕ	
1. ПРЕЗИМЕ, ИМЕ РОДИТЕЉА И ИМЕ	
2. а. ЈЕДИНСТВЕНИ МАТИЧНИ БРОЈ ГРАЂАНА (ИЗ ЛИЧНЕ КАРТЕ УМРЛОГ)	
б. ЛИЧНИ БРОЈ ОСИГУРАНИКА	
3. ДАТУМ СМРТИ	
II ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЕВА	
1. ПРЕЗИМЕ, ИМЕ РОДИТЕЉА И ИМЕ ФИЗИЧКОГ ЛИЦА ИЛИ НАЗИВ ПРАВНОГ ЛИЦА	Подносилац захтева је физичко или правно лице, односно установа социјалне заштите, орган државне управе или организација која је сносила трошкове сахране
2. ЈЕДИНСТВЕНИ МАТИЧНИ БРОЈ ГРАЂАНА ФИЗИЧКОГ ЛИЦА ИЛИ МАТИЧНИ БРОЈ ПРАВНОГ ЛИЦА	
3. а. МЕСТО ПРЕБИВАЛИШТА И ОПШТИНА ФИЗИЧКОГ ЛИЦА (АДРЕСА ИЗ ВАЖЕЋЕ ЛИЧНЕ КАРТЕ) (ЗА ПРИВРЕМНО РАСЕЉЕНА ЛИЦА СА ПОДРУЧЈА КИМ АДРЕСА ИЗ ЗЕЛЕНЕ КАРТОНА ИЛИ ПОТВРДЕ МУП) (ЗА СТРАНИЦЕ АДРЕСА ИЗ ПОТВРДЕ О БОРАВИШТУ) ИЛИ СЕДИШТЕ ПРАВНОГ ЛИЦА	(УЛИЦА И БРОЈ) (МЕСТО ПРЕБИВАЛИШТА) (ПОШТАНСКИ БРОЈ И ОПШТИНА)
4. БРОЈ РАЧУНА ФИЗИЧКОГ ЛИЦА, ОДНОСНО УСТАНОВЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ, ОРГАНА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ ИЛИ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	НАЗИВ БАНКЕ
5. КОНТАКТ ТЕЛЕФОН	
III Исплату накнаде погребних трошкова извршити подносиоцу захтева на:	
текући рачун физичког лица или рачун правног лица које је сносило трошкове сахране	☐
рачун правног лица на основу захтева за рефундацију погребних трошкова	☐
рачун установе социјалне заштите, органа државне управе или организације	☐
По одредбама Закона о општем управном поступку ("Службени гласник РС", број 18/16) Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање може да врши увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће те податке прибавити сама.	
IV ЗА СЛЕПЕ И СЛАБОВИДЕ ОСОБЕ	
Да ли је потребно да писмено Фонда (обавештење, позив, закључак, решење и др.) које ће Вам Фонд доставити, буде штампано и на Брајевом писму?	☐ ДА ☐ НЕ

Сагласан сам да податке садржане у писмену Фонда (обавештење, позиву, закључку, решењу и др.) ради њиховог штампања на Брајевом писму, Фонд достави лицима са којима има закључен уговор о штампању писмена Фонда на Брајевом писму.

ПОДАЦИ О УМРЛОМ ВОЈНОМ ОСИГУРАНИКУ

.....
(презиме, име родитеља и име)

.....
(датум смрти)

Право на посмртну помоћ остварује се на основу чл. 227. став 4. и став 5. Закона о Војсци Југославије, у којем је прописано да у случају смрти војног осигураника, члановима његове породице, и то **брачном другу а осталим члановима** (уколико их је покојник до тренутка смрти издржавао), припада посмртна помоћ у висини двоструког износа пензије која му је припадала за последњи месец пре његове смрти.

ДОКАЗИ ПОТРЕБНИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (заокружити приложене доказе)

8 -Извод из матичне књиге умрлих (оригинал или оверена фотокопија).

9 -Извод из матичне књиге венчаних са датумом издавања не старијим од шест месеци (оригинал или оверена фотокопија) ако право остварује брачни друг.

У случају да право остварују дуги чланови породичног домаћинства, потребно је да доставе доказ да су издржаван лица (до 26 година живота достављају потврду да су на школовању, а преко 26 година живота одлуку суда којом је изречена мера лишавања пословне способности, и решење Центра за социјални рад)

10 -Потврда о висини пензије (пензиони чек или потврда из РФПИО) за последњи месец пре смрти.

11 -Изјава два сведока о издржаваним лицима у којој ће бити наведена

сва лица које је умрли војни осигураник издржавао до свој смрти, са ЈМБГ тих лица, или уколико је брачни друг корисник цивилног здравственог осигурања. У Изјави теба да стоји да су се међусобно издржавали и ниједно друго лице. (оверена код органа надлежног за оверу).

12 -Здравствена књижица умрлог војног осигураника уколико није враћена надлежном органу МО и ВС, или уколико је здравствена књижица враћена, својеручно написану и потписану изјаву у којој ће бити наведено датум, место и организациони део МО и ВС коме је књижица враћена.

13 -Уколико треће лице подноси захтев у име лица које остварује право на посмртну помоћ, оверено Пуномоћје код надлежног органа за оверу, у којем ће бити наведен ЈМБГ овлашћеног лица и сагласност да се уплата изврши на рачун овлашћеног лица који има отворен код овлашћених банака на територији Р. Србије.

14 -Фотокопија картице текућег рачуна (обе стране картице) подносиоца захтева или овлашћеног лица са уписаним именом, презименом и бројем картице текућег рачуна, или потврда банке са горе наведеним подацима.

Уплату извршити на текући рачун број.....

отворен на име.....

ЈМБГ.....

у банци.....

Сагласан сам да податке о личности, садржане у захтеву, утврђене на основу идентификационе јавне исправе, као и у другим приватним или јавним исправама које уз захтев предајем, Фонд за социјално осигурање војних осигураника може обрађивати у складу са Законом о заштити података о личности и задржати их у предатим исправама у списима предмета.

У дана

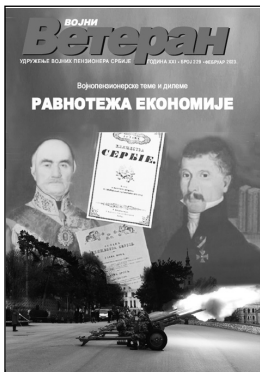
године

Интерно гласило
војних ветерана

ИЗДАВАЧ
Удружење војних пензионера Србије Београд,
Браће Југовића 19

ЗА ИЗДАВАЧА
Љубомир Драгањац

Насловна
страна:

Милен Чуљић

Година XXI. Број 229 ФЕБРУАР 2023

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Звонимир Пешић

ЛИКОВНО-ГРАФИЧКИ УРЕДНИК
Милен Чуљић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ
Др Часлав Антић мр Александар
Симоновски, мр Милан Шумоња,
Будимир М. Попадић, Душан Старчевић,
Влада Ристић

ДОПИСНИЦИ

Предраг Добић (Сремска Митровица),
Будимир М. Попадић (Нови Сад),
мр Александар Симоновски (Крушевац),

ФОТОГРАФИЈЕ У БРОЈУ
Будимир М. Попадић М. Чуљић, дописници
и сарадници

УНОС ТЕКСТОВА
Редакција

Лист излази месечно.
Телефон-факс: 011/322-8076

ШТАМПА
Пан-пласт, Београд

Адреса, Београд, Браће Југовића 19

Ел. пошта: uvps.veteran@gmail.com
Сајт Удружења <http://www.uvps.rs/>

ISSN 1452-3809

ЦИП –
Каталогизација у
публикацији
Народна
библиотека
Србије Војни
ветеран ИССН
1452-3809

Адвокатске услуге за КВП

БЕСПЛАТНИ САВЕТИ И ПОВОЉНИЈЕ ОСТАЛЕ УСЛУГЕ

На основу уговора о пословној сарадњи закљученог са УВПС, адвокати:
***Ивана Ц. ЈОВАНОВИЋ**, из Београда, ул. Балканска бр. 18, локал 93 (ТЦ „Иванијум“), тел. 011/2644384 и 064/1735395; Клијенте прима: уторком: од 17.00-19.00 часова;
За потребе војних пензионера обављаће следеће правне послове: даваће бесплатне правне савете и пружаће све остале адвокатске услуге уз накнаду по важећој адвокатској тарифи умањеној за 30 одсто (адвокат Ивана Јовановић).

УСЛУГЕ БЕЗАНЕ ЗА САХРАНУ ПРЕКО УДРУЖЕЊА

Уколико користите услуге у вези сахране преко Удружења војних пензионера Србије требало би да знате да услуге могу користити чланови УВПС, чланови њихових породица, као и сви остали војни осигуранци.

Преко Удружења могу се добити комплетне услуге везане за сахрану:

- организација и заказивање термина за сахрану или кремацију,
 - упис у матичну књигу умрлих,
 - спроводница за пренос покојника,
 - штампање посмртних плаката,
 - продаја погребне опреме,
 - превоз покојника,
 - организација војних почаста,
 - помоћ око сређивања докумената пре и после сахране ради регулисања права чланова породице после смрти војног осигураника,
 - Умањење укупних трошкова за висину рефундације
 - бесплатан долазак у стан породице преминулог ради договора.
- Све додатне информације могу се добити у месним и општинским организацијама УВПС, или директно на тел. 064/1660-423 и 011/3181-812.

ЗАКАЗИВАЊЕ ПОЧАСТИ ЗА САХРАНЕ

У београдском гарнизону заказивање почасне јединице ради одавања почаста преминулим старешинама може се обавити путем следећих телефона:
у радно време: 011/300-5200
у ванрадно време: 011/206-4569

ПЕНЗИОНЕРСКО ЋОШЕ

*Од Земљине ѿеже јача
је
само женина ѿежа.*

*Ко воли, моли,
а ко жели – ошима!*

*Жене нас не слушају, а
ако нас
и слушају, не желе да
нас чују.*

*Оно што се једном деси,
честито нас за чистиав
живош угеси!*

*Жена нас води
иако што нас следи.*

C. M.

TANJA^{dent}

Стоматолошка ординација
„ТАЊА ДЕНТ“

Телефон: +381 63 214 800
Михаила Булгакова 50а, Београд
е-маил:
dr.tanjavukmirovic@yahoo.com

Пружа све врсте стоматолошких услуга војним пензионерима и члановима њихове породице, са 10% попушта.
Такође се нуди и могућност одложеног плаћања на више рата.

Др Тања Вукмировић
специјалиста опште стоматологије

Прегледе можете заказати на:
063/214-800 / 061/252-8686

Радно време од 12 до 20 х